

Bytyn ölkelerini Proletarları Birleşüvü!

بوتون اۆلكهلەرنىڭ پرولەتلەرى بىرلەشىڭىز!

MƏARIF

معارف

JOLL

458

داغستان خلق معارف قوميسارلىقىنىڭ نەشرىياتى دىر.

№ 10-11

مدرجات

اولون بىر اوقتيبار.

- ج. على عسكروف 11 نىچى ابدە يىگى بىر جەپە.
- اون برىجى ايل دونوتىدە خورالار
- قايىقىڭىز تىزىماتى.
- بىدىمى ادىيات.
- بىداللا-اوقتيبار.
- مالىك شىھادىغالى-اون بىر سەلىك مەنەپتە.
- ش. اسماعىل-اون بىر ايل اول.
- قاشىسوف-باشىچى لەر.
- ا. بىلدىرىم-اون بىر يىل.
- ابراھىم موسى-اوقتيبار.
- ھادىت ك. ساقۇتبار.
- پوشكىن-ساراجىلار.
- ابراھىم موسى-تازا سىلەر.
- اباصلت آخون زادە-سوجا ھىمال.
- آكاشىم ابراھىم-اوقتيبار.
- اسان و ادىيات. (نظرى قىسم)
- مالىك-تورلىقتانار دىلپىر مەسلىمى.

بىلمەچەلەر 2 نۇ.

بىلدىرىشلەر.

شكىلر.

داغستان خلىق قومىيارلىقى طرفىقدن آيدا بىر دەفە كوچوك ھەجەدە چىققاندا اولان مەسور علمى، ادبى، اجتماعى و بىدئاغوزى «معارف بولى» مەجموعەسى بو سايدان ائىتارار ھەجەدە بو بويور قىتچە اوچوزلاشور.

ئىك نەسخەسى ۶۰ قىكەن ۴۰ قىكە ائدىرلەر.

آبونە شرايطى:

بىلىكى	۴۰ مەت ۱۰ قىك
۶ آيلىقى	۲۰ » ۱۰ »
۳ آيلىقى	۱۰ » ۱۰ »

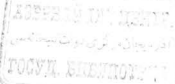
ئىك نەسخەسى ۴۰ قىكەر.

داغستان م. ا. ش. جەمھورىيى داخلىغىدە مەجموعەبىزى ياشانقان اورتى عوموم مەتبوعات قوترو-آجەتلىكى نەئەدىسى سەيد نۇظىفى عبدالرحمانوف دائەمى و كىلىمىزدە.

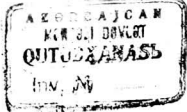
ئو كىلىمىزىڭ قانطوراسى دىرىدەد.

عنوان: دىرىدە. قازى بەك كوچەسى نۇمرە ۳۳۳.

III-نچى دىوام III.

Bytyn Əkəzorin prollitarları. birləşimət

معارف بولى

داغستان خلىق قومىيارلىقى طرفىقدن نشر ايدىلەن مەسور علمى، ادبى، اجتماعى و بىدئاغوزى ژورنالدر.

عنوان: Oqtijabr-Nojabr. 1928 il.

№ 10-11 (43-44)

ماحاج-قالاتا. خلىق مەعارف قومىيارلىقى.

اون بىر اوقتيبار

غرىبە عەسەردە؛ ھىدە تارىخىڭ بو وقته قەدر گورەمەدىكى بىر عەسەردە.

ياشاماق غوغاسى شەارى آلتىدا تارىخ اوزونى اوزانا گەلەن مبارزەلەرڭ ھىچ بىرى بو آخىر عەسەرل مبارزەسى فورماسى اولمايش گوجىزىلەرڭ گولجىلەرە قارشى بودرچەدە شەتلى مبارزەسى غالب گەلمەسى سوز بوق كە تارىخىدە نىچى ھادەئەلەردەن دەر.

دىنيانك آلتىدە برھەمەندە غەلەچان پرولەتارىات بوغالىنىڭ اون بىرسەلىكى بايرام ابدەرگەن دىنيانك داھا طوغروسى قايتال حەكم رانئلى آلتىدا ياشانان دىنيانك نە وھىتەندە اولدوغى خەندە بىرقلم بىرودەلم. كەچەن ئىل بوگون پرولەتار قەيتا توراسى غالىبتىدىن اون ئىل كەچەسى مەنەپتە دىنيانك تام آزاممىلگى شوراالار اققانقە تىزىب ايدىلىش غالىبت شەنگىلەرى بوتون دىنيانك نەظردەتتى تاشاچى اولاراق جەلپ ايدى تىجە اولاراق قىصا برسوزلە «بولشەويقلارنىڭ بىدنىت دىشا نەلارنىڭ بارباروھشىلەرڭ» (؟) «غالىبتىدەن غالىبتە آتلاباراق نە جور گوزەل گەلەچە گەر قارشىلا. دىنى ايسەر صەف داشىمىز اولان جان پرولەتارىاتە و ايسەر بوقارىدەكى ھىورەلىك نەمەلەرنى ترنم ايدەن دىشلەرى چورومىش قايتالە بەللى اولدى.

بويىرسە ايجەرىسەندە ايسەر گولجى و ايسەر گوجىزىلەرڭ ايسەر حەكم و ايسەر مەھكوملارڭ مبارزە جەھەسى قوھەلەندى بو ياندا قايتاللاشمىش آج گوز بويورقارنى ايجون آچىلىش برسفرە رولونى اويانان شىرق آرتق قوناق پرستلىك دەن آل چەكىر.

انسانىت پرور(؟) بورژوازىا نەقە نەظرنەھامىلىگە احتىياجى اولان يتىم برچوقوق فرض ايدىلەن شىرق آرتق حەككالە چەتمىش ھىچ كىلىڭ قىوملەتنى قبول ايتەك ايستمە بويور.

چىن امكچىلەرى، ھىندستان پىرستلەرى، مەصر كويلىلەرى، عراق وسور بەرەلەرى، آناطولى

10732

محکم له شمه میز سوسالیزم قورولوشونا ایله رله همیز بین الخلق پروله تاریات ایچون مملکتیزیک انقلاب مکتبی رویی اوینا ماستندان ایله ری گه لیور.

و قاپیتالیزیمک ایچینی طیشنی بورومیش تعطیل و عصیا نلاریک بالکڑ شورالار اتافانگ وارلنندن روح آلدینی دوشونجه مستندن دوغور و طبیی درکه بر چوقق مبارزه لهردهن چیتمیش تجربه لهر گورومیش شورالار حکومتی بو حرککلر اوزه رنندن گوزی یومولی که چه مز احتیاطی الدن بوراقماز.

Oqtijabr rahbəri V. I. Lenin.

شورالار اتفاتی مدافع شمعارى آتندا مملکتیزده گورولن حاضرقللار بالکڑ اوزومزی هجومستان مدافع ایتمک ایچوندئر. ییزیم حرى پلانیزیم هجوم دکل مدافع اساسی اوزه رنده قورولیشندئر.

یوقسا سنه لهردهن برى صلح-صلح دیشره ک بوش بوغازلیق ایندن وبرطورلو مسئله نی حل ایدوب قورتارامیان جمعیت اقوام شوراسنه تکلیف ایتمکیزیم عمومی ترک سلاح لایحه می کیمک صلح کیمک حرب طرفاری اولدوغو ایچون بویوک بیر فاقندر.

ترکلهری، آفریقا زه نجه لهری، ایران مظلوملاری تام استقلالیتم هیچ کسدن آصیلی اولماق او غوروندا قیزغین مبارزه آپاریر اساسا ایچهریدن چورومیش اولان دوامسیز قاپیتالیزمدن اکثریته ایستدیگی آیر..

چورومسوز و داوامسیز قاپیتالیزم دیدیک بورچورو گلوک مستملکه لهردهن علاوه مه تر و پولینلاردا اولان چورو کلیکدر.

داها طوغروسى قاپیتال ایله امک مبارزه سنده برنجی نیک گیت گیده ضعیفه مسمی ایگنجی نیک بالعهکس قوه له نمسمی نتیجه سی اولارات عمله گه لن چورو کلوکدر. قاپیتالیزمه باشی قاشمایا مجال ویرمه یل تعطیل لهر عصیا نلار بر ضربه اولماقدان علاوه عین زاما ندا پروله تاریات ایچون بر امتحاندر. مثلا: بوسوگ زاما نلار خاتلهر اوزلهرینی فعله طرفدارلاری آدلاندیرا نلار طرفقدن اما نسیزجه سنه اودوزولان «لودز» تعطیلی نتیجه سنده پروله تاریات اوز دوست دشمنی لایتنجه آکلادی سوسالیست و سوسیال دهه موقرات عمومیتله اوزلهرینی فعله طرفداری آدلاندیرا نلاریک بی حیالیق ماستاسی یرتلدی اولناریک کیم اولوغو یالکڑ «لودز» دکل جهان پروله تارباته بعلی اولدی. بوگون یورپا بورژوازیسی آلمانیا، فرانسه، پولشانى بورومیش اولان تعطیل دالغا-لاریک ویردیگی دیگرده سنه قاپیتالیزیمک قورقاق عاجز حیللاری اولدوغو نیک میدانا چیشماسیدر. مستملکه و باریم مستملکه لهریک تام استقلالیتم مبارزه سی و ایستهر داخلده گیدن صفی مبارزه دن علاوه قاپیتالیزم عالمی بورومیشی دیگر بر ضد یتده یکدیگرله اولان دشما نقلاریدر.

بهک آهنگدار صلح نتمه لرنیک ترنمه لری آتندار یا کار جاستا چیزلن حرب پلانلاری و حربی بودجه لریک آرتماسی داها طوغروسى قاپیتالیزیمک اوز چوروک دیشلهرینی ایتمه می ایکی جبهه ایچوندئر.

بو جبهه لهردهن برى دنیانی دورت اللى قارمالمیش بریتانیا امپیرا تورلندان ویرسه خوش ویرمه سه گوج ایله حصه ایستهمین آمریقایا قارشى یورو پادا یگی آتانتا تشکیلی داها طوغروسى بازار مبارزه سی جبهه سی درکه بورادا قاپیتالیتمک قاپیتالا دوردوغی گورولور. ایکنجی جبهه ایسه قاپیتالیتمک نتمه ک نولکسنه قارشى یکدل-یک جت ترتیب ایتمیکلهری واحد جبهه در.

برنجی جبهه یالکڑ انگلتره سیاستی اولارات یورپا آمریقا یا قارشى دورور. ایکنجی جبهه ایسه ایستهر یورپا و ایستهر آمریقا بر سوزله جهان قاپیتالیزمی، یکمه نه پروله تار امک نولکسنک دفعی ایچون برلشیر صنف مبارزه سی جبهه سی اولور.

اوز آرالاریندایک ضدیتلهری ایکنجی درجه ده بورا قاراق امک نولکسنی داغیتماق ایچون بیرلشمیش بورژوا آزیا حکومتلهرینه اویانان بورماق؛ اوزونون چورو کلوگونه نسبتا گون گوندن

مضحكوزوراليمز (يېچ) بونى چوق گوزەل تصوير اتش ايدى. جمعيت اقوام دارە اجتماعىمىنە
مراجعتا:

لېتونيوف-سوتداشلار ئاھل دوشونورسكز صلحك قلياتى چەكەلېمى؟... دېدىگەنە. ھې
بر آغزىدان دېپلوماتلار كەك تشكلەر يىز پاروس چەكەن دگلېز دېمىسى چوق قاراتقەرىستىق
سطلەرەدر.

قايتالىزىمك دېشلەرئە قنر صلاحلاندېغە باقمايلاق. اھىت وېرىمەرك ىنەدە يىز بوزولمادان
اوصانادان اوزمقصدىز اوغوروندا اېلەرلەبوزىز.

يىز اېرىصايە اھىت وېرىمەك، كند تصرفاتى قوللە قىولەشدىمەك، مملكتى ئەلئتر ئېلەشدىمەك
بازارى قوتوپراتلەشدىمەك، مدنى انقلابە صلحلاناراق شخسى تنقد شعارى آلتندا اېرىلماز بر
پوتونلك تشكىل ايدەن «لەنن» فرەسنگ رەبرلگىلە سوسىالېزم قورولوشى اېشلەرىندە وار قومەزىلە
چالشىر، ھر اېر اوقتياېرىنىڭ يېر موقىلە قارشىلايوزىز.

انقلابىزىڭ تېجەلەرىندەن استفادە ايدەن آتقاق ئەنئىنە يوللە خطحرەكت ايدەن قومونىست
اتەرناسىونالىنىڭ دوزگون رەبرلىكى ساپەسندە اېلەرلەبەن جەن انقلاب حرەكاتى قايتالىزىم اېچون
قازدىغى قېرى داھادا گەنشلەندىرىز. بىن الخلق پىرولە تارىياتدخى اونون گومولەجك جەن
اوقتياېر گونونى صېرسىزلىككە گىزەلەيوزىز.

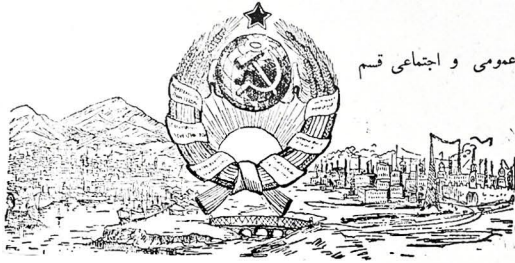
بۇدا ايسە ياقىن گەلەجەگىڭ مەسئەلىدۇر.

Biz Oqtijabirin II-nci illiginda,

Bytyn Dynja Proletarlary

və Məzlum Xəlqlərimə

İnqilabi Salam gondeririz.

عمومى و اجتماعى قىم

|| نىچى اېلدە يىغى بر جېھە.

سوسىالېزم قورولوشىنىڭ اوپلە بر دورىە
كېرىمىنىڭكە، مدىنىجە كېرىلمەز، سوادىز.
ئىقىز و دىنى موھومانا قېلىقدان وازگەچمەمەز
بىكى جېھە يوروشىندە بىزە مانع اولور.

شىمدى شورالار ئۆلكەسىندە تصرفات و
مدەنى قورولوش اېشلەرى باناشى اولاراق كەنە.
لى و مطلق مدەنى قورولوشادا كېرىشەلەيدىر.
بوسىز، عمومى موقىتلەر داھا دوغروسى بىكى
باشىش مەخسەنە بىر آدم بىلە آتايىلەبەجە كېز
مدەنى باشىش اېشلەرىندە على الخىص
بونىڭ داغستان ئۆلكەسىندە يارادىلماسىنا برىچى
تەشەت مەملىكەتلىك قىزىقىدەن اېدىلەلەيدىر. چۆكە، يىزدە
خەلق ياقىن اولان پىرولە تارىياتلار. ان بۇتلاردا
حساب اېدىلەر.

اوزەلەرىنە بو تەشەت يارادىلماسى و سو.
سوسىالېزم مدىنىتى اېلەرلەنمەك مەسئەلىدەن
داغستان مەملىكى ا كىچە اوزلرى حساب اېندە.
بىكەزدەن چوق - داھا چوق مدەنى اولمايدىلەر.
تأسىلار اولدىرىكە، خالادا بولە سەئى كورمەككە
مەرومىق.

كوتىڭ بارلادىشى اون بىر اېلدىر. كوتىش بو-
تون جەننى قابلايچاق، بوتون جەن كوتىلە
بارلايچاق.

شورالار دولتىڭ اون بر اېلى عرضەدە با-
يقتولار بولالى يىقىلدى يىقىلمىش قارىبە زان-
بودلار قورولدى.

ئۆلكە قورولوشىنىڭ برىچى دورلەرىندە بو-
تون وقت؛ چارلىقدان قالىش و وپتندىش حەجر-
بەسى زمايتىدا بوزولوش خلق تصرفاتك تولو-
مىجىك خالىدەن چىقماستا و سوسىالېزم تصرف-
تەشەت قورولماسىنا ورنىلدى. تصرفت جېھە سىندە-
كى موقىتلار بىز شىمدى بوتون كورمەنلەرە
بىللىدۇر.

بوجېھەدە ھەلىك لازىمى قدر اېلەرلەدىك.
قنظ دېكەر بر مەسئە؛ مدنى قورولوش
مەسئەلىسى دھاروغروسى شورالار. اتاتى
مدەنى جەھەن بىكىدن قورماق مەسئەلىسى
ھەلىك كارادا براتلىشىدى. اېندى ايسە وئىمىت
بام باشقادۇر.

اون برنجى يىل دونو منده شورالار اتقائىڭ تصرفات وضعىتى.

يىدى ۲۸/۲۹ نىچى يىلده آتقائىڭ ۹۲ فائىزغا چا يىلەجىكىدر.

تەمىز سانىڭ يوردىگى عمومى خاھ-صلاڭنىڭ مىقدارى ۲۷/۲۸ نىچى يىلده خرىدىن اولكىنى ۲۷ فائىز كىچىكىتىدۇ.

كىند تصرفاتىڭ آرتماق درجەسى خلق تصرفاتىڭ آرتماق اولان احتىياجىدان گەرى قالير. كىند تصرفاتىڭ ايدىكى آرتماق درجەسى كافي دىگىدر. ھىدە تاخىل تصرفاتى كىگىن سورتىدە گەرى قالير. ۲۷/۲۷ نىچى يىلده پامپونىڭ عمومى محصولى خرىدىن اولكىنى مىقدارى نىسبەتەن ۹۶ فائىز، شىكر قايىشى ۹۳، توخوم ياغى محصولى ۳۳۱ فائىز ايدى.

۲۸/۲۹ نىچى يىلده پامپون خرىدىن اولكىنىڭ ۱۱۶، شىكر قايىشى ۹۸، توخوم ياغى ۱۳۲ فائىز نىسبەتەن اولاجاقىدر، خالىبوگە تاخىل تصرفاتى خرىدىن اولكىنىڭ آتقائىڭ ۸۹ - ۸۸ فائىزغا وراچاقىدر. عمومىيەتە آيرى - آيرى نواعىدىن عبارت اولان بوتون اكىن ساسمىسى ايسىرە ۲۷/۲۸ نىچى يىلده ايسىرەسە ۲۸/۲۹ نىچى يىلده خرىدىن اولكىنىڭ ۹۷ فائىزغا برابردۇر.

۱. تصرفات قورولوشىڭنىڭ عمومىيەتكۈنلارنى، عمدە محصوللارنىڭ خرىدىن اولكىنى نىسبەتەن آرتماقلىقىنى خىسوسىندە اولان آتقائىڭكى مەلۇمات شورالار اتقائىڭنىڭ تصرفات جەھەتتە بويەمەسىنى گۈستەرىدۇ.

كومور محصولى ۲۷/۲۸ نىچى يىلده خرىدىن اولكىنىڭ ۱۲۴ فائىزى نىسبەتەن ايدى، ۲۸/۲۹ نىچى يىلده ايسە خرىدىن اولكىنى ۴۲ فائىز آتقىتىدۇ.

تفت محصولى ۲۷/۲۸ نىچى يىلده خرىدىن اولكىنىڭ ۲۳ فائىزى نىسبەتەن ايدى ۲۸/۲۹ نىچى يىلده ايسە ۳۷ فائىز وراشلىدۇ. پامپون مىنوسجات استىحصالاتى ۲۸/۲۹ نىچى يىلده خرىدىن اولكىنىڭ مىقدارىدان ۱۳ فائىز چوقۇ اولاجاقىدر.

شىكر محصولى ۲۷/۲۸ نىچى يىلده خرىدىن اولكىنىڭ ۹۹ فائىزى نىسبەتەن ايدى ۲۸/۲۹ نىچى يىلده ايسە خرىدىن اولكىنىڭ ۱۲ فائىز چوقۇ اولاجاقىدر.

مەتال سانىمىسى خرىدىن اولكىدىن چوقۇ گەرى قالغىلىدۇ. ۲۷/۲۸ نىچى يىلده توگۈل چوگون خرىدىن اولكىنىڭ ۷۰ فائىزى نىسبەتەن

رىدىن چىقارماقلىقى مەدەنى ھىجومك سىغرىدە دېھرىز اولمايدىلار ھەر شىئەن اول اسكى - لىكارە يوزىچىبۇرەملى، سىنلەرچە يىلارنىدە برلىشىش ھىجىلى - باسلى دوشۇنچىلار غوزىشە يىكى و ساغلام فىكىرلەر برلىشىدۇ، مەدەنى ھىجوم مىسلىسى ايلە درىندەن تاتىش اولماقلىقى، بوزىڭ تىطىق بولارنى اوگىرەتمەقلىقى و اىندىدە مەدەنى مەنار اىتتىجىلىرى كىمى بو جەھەتتە چالغىملىق بولە يىر مەنار و شىرايط بارىداتماق ھىقى اىلدىنمىز تام اون بر ايلەردۇر.

اون بر ايلەردە كە پىشاش سەدەتتە بوزىر قورماق اوغرىدەن اوغرىمىز چالغىشىرىق.

بوتون مىسلىرى، يىكى باشلايان مەدەنى ھىجوم مەدەنى پىشاش، سوسپالزم پىشاشى اىشەن! ھەر ايدىدا بر يىكىلىك يىر يىكىلىكە يىڭ يىكىلىك، بونى بزدەن اون برنجى ايل طلب ايدىيورۇ. اون بر ايلەردە كۈننى اوزاق مەنسىلر ائىتىنى بارلايتورۇ.

ح. على عىسكروف

مەلۇمىز، چارلىق زامانى و اماجىلىق دورلارنىڭ قانان موھوماتىدان اىندىدە اوزىرىنى خىلاس ايدە يىلەمىشلىدۇ. يىكى پىشاش مەنسىلە ئازىمى قدر قوشۇلمايىشلار دۇر. اىنتىلاڭ دەمىر شىرە لىرى خالادا اولانلاڭ اسكىلىك دىوارلارنى يىتقەمىشلىدۇ.

بزدە مىسلىرىڭ اكرىسى نىماز ايجون مىسچىلەر، كىبىر، گىدور، دوتور، موھومات جىرەمىندەن ايرىلماق دىگىل ھىقى مولالارنى سوروسىنى چوغاتماقدا بىلكەدە اوزلىرى مەشادە اىشەن كومىسچىلىك ايدىر و نەپەت كەچەك سوسپالزمىڭ تەمىل داشىنى قوراجاق بالالاردا ھىقى اولانلاڭ آت جوق مەنى تائىرى اولوردىكە خىلى فائىز دىغور سولەش اوتورۇق.

بلى بىر شىدە كە يىز بولە ھال ايلە سىرغەلە ايلەلەپە يىمىشە جىكر و مەدەنى قورولوش سوزلىرى يانگىز سوز اولاراق قالاجاقىدر.

مەنسىلر خىلقە باقىن اولان و كەچەك خىلقە تىزىلەدىن برولەتەر شىيالار دىر دىدىك.

داغىستان مەنسىلرى بو سوزە تام مەنساىلە ساحب اولمايىلەك ايجون اسكىلىكلىرى قانالا.

Din və Məzhəb xalqlar icun tiriakdır!

Dini Adətlər ilə qə't'ə mubarizə aparılın.

Намь Аллаһсызлар ittifaqь сыраларына!..

عمومیتله ۲۷/۲۸ نجی ییلدهکی تصرفات یقوللاری آشاغکیلاردان عبارتدر: بوتون صنایع و کند تصرفاتک عمومی محصولی مبلغ اعتباریله ۳۴ میلیارد عامه وارمن، بر ییل عرضنده ۷۰۱ فاض آرتمشدر. بوتان باشقا ایری صنایعک عمومی محصولی ۱۳۸۸ میلیارد اولوش، بر ییل عرضنده ۲۱۰۶ فاض؛ کند تصرفاتک ایسه ۱۰۵۰ میلیارد اولمشدر. عمومی بودجه ۸ میلیارد مات کبی یووک بر رقه وارمن، بر ییل عرضنده ۲۱۰۷ فاض آرتمشدر. مزد ایله جایشان اهالیئک سایی بر ییل عرضنده ۳۰۶ فاض ایضامهگه مستند بوتون اهالی (۱۶ دان ۰۹ پاشنا قادر) ایسه ۲۰۷ فاض آرتمشدر. بو- تون خاق وارداتی ۲۰۳۳ میلیارد اولوش، بر ییل عرضنده ۷۰۵ فاض آرتمش، مزد ایله جایشان شخرلرک نقد وارداتی ۱۰۰ میلیارد مات اولوش، بر ییلده ۱۰ فاض آرتمشدر. بوتون اهالیئک گلیری ایسه ۱۴،۸ میلیارد مات اولوش، بر ییل عرضنده ۶۰۸ فاض آرتمشدر.

صنایعه خصوصی تاجرک روللی سون درجه آرتمشدر، تجارتهکی روللی دوستان آزالیر، بو ییلک ۱۱ آیی عرضنده کی معلومانه گوروه، بوتون استهلاک قوتوبه ایساینک روللی بر ییل عرضنده ۳۴ فاض آرتمشدر. آشاغی تجارتهکی اجتماعیتدیرلمش بولمهئک حصصی ۸۲-۸۰ فاضه قدر آرتمشدر. خصوصی تجارتهکی حصصی ۳۲ فاضندن ۱۸-۱۶ فاضنه قادر آرتمشدر.

۲. صنایعه شدیره شعاری - سوسیالیزم قورولوشئک اساس شعاری اولاراق قالیر. فارمزده، صنایع جیتدن مترقی اولان نولکلره «چاتانق و اولناری ئومتک» وظیفه سی دوردینشان صنایعه شدیره سایه سینده

بروله تازیات و کندلی برلئکک حیاته گچیر- یلمسی کندلی تصرفاتی سوسیالیزم اصوللارینا موافق بر صورتده دهگشدریمک کندلیلره قولله قوتوبیم، صنفارک محوی روتندا تریبه ویرمک اییشنده بروله تازیات ایچین موقیت تلمین ایئتیکدن، صنایع محصولک بالئیز مطلق مقداری دکل، بلکه اونک ایلک نوبده آغیر ساحلرینک آرتماق درجه سنکده سون درجه یووک اهمیتنی وارد.

فرقه؛ صنایعه شدیره شعاریندان واز گچمک تیشیرینی، خصوصا کندلیلره یونگول صنایع واسطه میلیه برک یاراتماق منکور- سنی رد ایدمرک، کندک تحقیقاسنی محصول- دارافتنی سوسیالیزم قورولوشنی یوکسه لیمک ایچین اساس اولان آغیر صنایعی ایلمرلیمک خطنی دوام ایئتیریر.

شمالی آمریکا و آلمانیا کبی ائجدی ترقی ایمن اولکلرده اولارلرک خربدن اول گوجلی صورتده صنایعه شدیرکلی ییلرده آغیر صنایع محصولک بر ییل عرضنده آرتدیغی علاوه اورتا مقدار تقریباً ۱۰ فاض ایدی، خربدن سونراکی ییل لرده ده (۱۹۲۶-۱۹۲۲) بو رقم، بعض یهنی ساحلر مستتا اولماقله ۱۰ فاض - اطرافنده دولاشمشدر. حالبوکه شورالار اتقاندا آغیر صنایع محصولک بر ییل عرضنده آرتدیغی علاوه مقدار، بر یا ییلاری بر طرفه بر اقایلسا، سون ییللر- ع ۲۲-۲۱ فاض، ۲۷/۲۸ نجی ییلده ۲۲،۳ فاض اولمشدر.

تقییزک بو جووه مستتا بر سرعتله اولماسی اولکه زمی صنایعه شدیره جریانئک نمرلی بر صورتده ایلمره یلده ییگی گوسته ریر، نولکه مزک صنایعه شدیرلمه سی بزه مترقی قایتلیست نولکلره چاتماق و اولناری ئومتک.

امکانتی ویریر. هله سون ییللر عرضنده شورالار اتقاق صنایعه اساسی قورولوش ایچین قایتال بر اقلیماسی ختندکی معلومات دخی شورالار اتقاق خلق تصرفاتک جدی صورتده صنایعه شدیریلدیگی گوسته ریر. دولت صنایعی فوندارلرک علاوه آرتماسی تزوتسکیست مخالفتی طرفندن اورتانده برا- قیلان سوزلری یالانه چیقاریر، عین زماندا شورا شرانطئنده کند تصرفاتک عمومی مقویطی باره سنکده سوزلری ده یالانه چیقاریر.

خلاصه، آغیر صنایعه کی اساسی قو- رولوشک قیتمی، بر اقیلمش اولان بوتون بولارلرک ۷۰ فاضنی تشکیل ایبدر.

حال حاضرذا زاوودلاریمز باسلامنا بان یولده، دینامو دهه ییری کبی محصول بر افئنا باسلامتلا. نه لغتیزق ایلمارلی و نه لغتیزق لوازماتندان چوغی خارچی نولکه منگتیریلر. بونلار نولکه ننگ داخلته حاضرلا یلز، لاجر- ضریق و اکریچی شعله ایچین توجوجی ماشینلاری حاضرلیقنا باشلامشدر. کبریت گون - ده ری استحصالنی آرتیلیر و سانز. ۳. تصرفات قورولوشک چتین لکلری بویومک قیتلرکلیدر

۲۷/۲۸ نجی ییلده خاق تصرفاتنمذا آشاغکیکی اساس منق حلاللر یوز گوسته- مشدر. استحصالات ساحه سینده مایا قیتماری حومتک و بریدیگی دیرتفه موافق بو صلاح رتمده آزالیملاش، بو قیتمار ۶ فاض عوضنه آجناق ۵ فاض آزالیملاشدر، امک محصول- دارلنی صنایع مالیه یلایندا گوسته ریلن درجه ده آرتیریلماش ۱۷،۶ فاض ۱۴،۵ فاض آرتیریلمشدر.

تاخیل حاضرلندا چتینکلر یوز گوسته- مش، بو حال ایسه ائج زیادن کئنده قوچوماق عنصرل فایلیتک آرتماستان ایلمری گلمشدر، تاخیل حاضرلیغی چتین لکلری ایله علاقه دار

اولاراق اییشی ارزاق تجهیزاتندا بر درجه قادر گشیکک یوز گوسته مش، اهالیئک مال استمدادیک آرتماسیله علاقه دار اولاراق مال آجلیغی بر درجه یه قادر گشیکلمه ش. نهات خارچی تجارت باسلامتان تاخیل تلمای - تلمانه چتیریلمشدر.

بو ییل تاخیل حاضرلیغی مشامه سنک تلمای قاضیتخ بر صورتده حل اولونامسا باقماق- راق، نولکه ده بنده کافی مقداردا تاخیل توبیلانمادی، اودرکه بو ییل خارچی نولکه یه هیچ تاخیل آپارماق لازیم گلدی.

آشکاردرکه بو حال خارچی تجارتهک یقوللارینا بوتون تاثیر ایندی لوازمات، خام مال و سانزه ایسپورتی (ادخالات) آرتدی، نه قیپورت (اخراجات) آزالدی بونا باقماقاراق بنده موقیت قازاندیریمی قید ایده یلیز. تاخیل اخراجک آرتماسی صنایع نه قیپورتی و ایکنجی درجه لی کند تصرفات ماللاری نه قیپورتی آرتیرماقله عوض ایدیله.

بو ییلکی تصرفات چتین لکلرک اساسی چار - قایتلیست قورولوشندان ائج اولاراق بزه قازانده رین تاریخی تلمایلرک.

بوتله برابر بو چتینکلر شهنه سزکه آرتماغوزدان ایلمری گان چتینکلرک. بونلار تصرفات رهبرلکده یایلان بو ویا او کبی سهولردن دکل (هر نه قادر آری - آری سهولر اولمشده ده بونلار فرقه طرفندن صلاح ایدیئر) بلکه عمد اولاراق بروله نار ائفلانک ال فونلی آجیدیغی استحصال قوهرلرک گنیشله- مئسندن ایلمری گان تصرفات ترقیسی درجه سیندن آسیلدر.

۴. منفرد کندلی تصرفاتک یوکسه لیسی اولارلرک چوئک قوتوبه راتقیله شدیرلمه سی ویاغلاشما ایشرلی ایله برابر فرقه؛ قولله- قیقه شدیره و شورا تصرفاتلاری قورو- لوشی وظیفه سنی اورتابه آتمشدر.

27/28 نىچى تصرفات يېلئە تاخيل حاضرائى ساھىسەندە كىچىنكلەر، اساسى اعتبارىلە: كىندى تاخيل تصرفاتى امتعە چىتەنك آزالىسى، خىردا كىند تصرفات استحصالاتنك داغنىق تاخيل اساسى ايلە علاقەداردەر، كىند تصرفاتنك اولان سەھەرلەنك سوسىمى ايسەنر محصولدار- لىق، ايسەنر سە چەتدن چوق آتەنى دەر، بونا گورەدە امتعە تاخيل استحصالى احتياجان گەرى قالىر. فرقه تاخيل حاضرائى چىنكلەرنىڭ دەرىن سىبىلەرنى اورادان چىقار- ماق ايجىن بوللاز گوستەردى، بوگونكى وضعىتنك چىنكىلەرنى نظره آلاراق منفرد بوقسول و اورتا باب كىندى تىرفقاتى بوگەتەنك وظيفەسىلەر بىرلەر، بونك ايجىن قونۇپەراسىيى باغلاشمە (مقاولەنامە) ايشارەنى گەتىش- لەنك وظيفەسىلەر بىرلەر كىند تصرفاتدا سوسىيالىزم بولمىسى اولان قوللەتقىف تصرفاتلارنى و شورا تصرفاتلارنى محكەمەتەنك و كەنىشەنك وظيفەسىنى اورتابا آتەدى، منفرد (آبرى، خصوصى) تصرفات؛ اكىن سەھەرلى آرتىزىيا و محصولدارلىقنى بوگەتەنك، حدەن زىيادە علاوە محصول وىرە يىلر، بونى اللە اىتمك ايجونەن كىندە تراقفور وىرەملى معننى كوبرە ارى دەمەرلەر آرتىيالى، تىزى و چىشە توخوملار وىرەملى، آخر اونوملىق تەدبىرلى كورولەلەيدەر، بو خصوصى بىز كلن يىل ايلەرى كىشەلىز، بو يىل كىندى تصرفاتا براقىلان ۵۷، مائانات چوق حصەسى ياردەم اولاراق منفرد بوقسول و اورتا باب تصرفاتا وىرەلمەشەدەر، بوقسوللارلا تصرفات ياردەمى بارەندە كى دەقرەنى ۸۷-۹۲ نىچى يىلدە جىانە كىچىرەملى يىز بو دەقرەنە كورە، باشقا تەدبىر- لردن علاوە، منفرد تصرفاتلارلا ياردەم ايجون بىر- قىلان ۴۰ فائىز اوربىشلى شرطلەر بوقسول تصرفاتلارنىا وىرەلمەلەيدەر، آشكادەركە: بوقسول و اورتا باب كىندى تصرفاتى بوگەتەنك وظيفە- سى جەدى صورەندە جىانە كىچىرەك ايجون كىندى

تصرفاتلارنى قونۇپەرايئە شەدىرىمك ايش سون دەرجە كەنىشەلەندىرەملى كىندى داها چوق قوللەتقەنەشەدەر، بىرىمك و باغلاشما ايشنى كەنىشەنك لازىمدەر. اصل سوسىيالىست تاخيل فابرىقاسى دىمك اولان كىند تصرفاتنك زىيادە تەمرلەندىرەمە و سىياھەت شەرىيەسى اساسى اوزرە تشكىل اولان دولت شورا تاخيل تصرفاتلارنى قورولوشى سايب- سەندە شورادوتلى تاخيل بازاريئە تۇزىنە رەھبەر- لىكى تامين ايدىن مانورا قونۇندى اللە المالىدەر، بو تاخيل فابرىقالارى ۵ يىل سونرا يىلدە ۱۰۶ مېليون توندىان آرتق تاخيل وىرەلمەلەر. عىن زاماندا كەرىدە قالمش كىند تصرفاتى ماشىن سىياھى جىغىرىنا چو، يەن قوللەتقىف نصر- فائلاز دىخى مال تاخىلى ايجون بوبوك شىب اولمالىدلارلا. شورا دولتى مالە جەھەن مەدافە اېدەنكە كورە شورا تصرفاتلارنى قوللەتقىف تصرفاتلار دىخى مال تاخىلى ايجون ۳۵-۴۰ فائىز آرتىر. ۲۸-۲۷ نىچى يىلە نىسبەتاً ۲۸-۲۹ نىچى يىلدە شورا تصرفاتلارنى ۱۸۰ مېليون مائەت بول وىرەلمەشەدەر، منفرد كىندى تصرفاتى بوگەتەنك و قوللەتقىف تصرفاتلار ايلە شورا تصرفاتلارنى اىكشاف ايتىرىمك بارەسەندە كورون قەقى دىدبىرار كەمكىچى كەلەنك مەدى سوسەنى بوگە- تەنك و بو يىل بوگەتەنك دولتوش اولدىنى ايرازق چىنكىلەرنى اورنادان قالدېرىماق ايجون بول خەدەسنى كوردورلەر. آچىناق اونومامالىدەر كە، عەسومەيلە صنایع و خصوصاً آخىر صنایعی كەنىشەلەندەدىكە، ايشىچى سنىق مەدى-مەدنى وضعىتى باقتىلاشدىرماق مەكەن دككەنەر، (موسقو) تشكىلاتى عەسولرەنە، ق. ا. (ب) فرقه سنىك مە كزى قونۇبەسى طرفدن شورا لارنى (مراجىضەند) ینە اونومامالىدەر كە، بو ايشارنى كورەدىكە، سون دەرجە كەرىدە قالمش كىند تصرفاتى بوگەتەنك مەكەن دككەر.

۵۰ تصرفات قورولوشى ساھەسەندە لەنەن باش خەتلەن سايان ساغ اوپورقو- نىست اوقۇلنى اېلە مېارىزە فرقه؛ ئۆلكەنى سىياھەت شەدىرىمك بارەسەندە ۱۵ نىچى فرقه قورولماق طرفدن كوستە- رىان چىغىرى منطقى بىر سورەندە دوام ايتىدەر، بى چىغىرى جىانە كىچىرەك ايجون اورنادا كى، بىنى چىنكىلەرنى رفع ايتىمك لازىمدەر، صنایع و كىند تصرفاتدا قورولوش دە كىشىكەنك وظيفە- سىنى جىانە كىچىرەك ايجون قورولوش دورى چىنكىلەرنى ايلە مېارىزە اوغوروندا ايشىچى سنى بوقسول- اورتابا كىندىلەك بونون قوۋەنى سىر بىر ايتىمك لازىمدەر.

خلق تصرفاتى و ئۆلكەنك عەسومى مەدى طرفىنى سوسىيالىزم اصوللارنىا موقاف بىر سورەندە دە كىشىرىمك اوغوروندا آباردىغىر مېارىزەنك موقىقتىلى اولماس ايجون بىر شرط وارسا، اودا،

ساغ اوپور نونىست نەردەلى، سارىسئىلارنى و تصرفات قورولوشى ساھەسەندە لەنەنك چىغىرىكى باش بولدىن سايماق كېى حاللار ايلە مائەننى مېارىزە آيارماقدەر، بو نەردەلر ئۆلكە سىياھەت بىلەنك اېدەمكى درجەنى سىياھەتەنك، قوبجوماعا ھەبوم عوشە كەندەن كېتىمك و كىندى تصرفاتى قونۇپەرايئە شەدىرىمك و قوللەتقەنە شەدىرىمكەن بو- بون قاچىرماق نىشلىرىندىن باشقا برشىد كەلەر. ساغ اوپور نونىست سارىسئىلارنى ايشىچى سنى اولانك فرقهسى ايجون اوپور نونىمى آد قوروقلى دككەر، بونا كورەدە خصوصاً اېدە تروسكىزىمك اساس اعتبارىلە بى آبرو اولدىنى بىر زماندا، نۆزدە ايلە مېارىزە آيارماق فرقه ايجون سون درجە اھمىيەتلى بىر وظيفە حل ايد- ىلەنە، خلق تصرفاتى و بونون سوسىيالىزم قودو لوشى كىت كىدە ايلەرىلە مەزم.

Хўш, topraq sýrnmək iem kohlənmış bir vastədir. Kənd təsərrifatının sanajılaşdırilməsi iem Maşın və traqtorlar ilə xüsa qarşə mubarizəjo!

اوقتابارنك ۱۱ نىچى يىل دونومى عرفە سەيندە مەدىنى قورولوش

مېلونا راجە انسانى كېچىمك باربار اسارتەنن خلاص ايشەندەر. شورا لار اتفاقدا موجود قەدىن و كېشى برابرىكى دۇنياك ھېچ بىر ئۆلكە سەيندە بوقدەر، شورا لار اتقىنى آناق و ياودولغى قوروماق ايشەندە، آروپودا بىرىنچى بىر دونور، دىنى اسارتەنن آزاد اولان ئۆلكە مەزك مەدىنى قورولوشى بشرىت تار- ىخەندە ايلك دەفە اولاراق اصل علمە اساسلاندىر، بىرلەنەر دولتەنك غېرنى ساھە سەيندە بولوقنا خەن-

۱. شورا لار اتفاقنك مەدىنى موقىقتىرى اوقتابار اتقلاي؛ كەنىش خلق كەلەنك مەار- فلشەسى و مەدنىتەنك ازانمى ايجون لازىم اولان شرطلرى وجودە كېتىرەندەر، بىرلەنەر ايت؛ نوزى ايجون بونون موقىقت و بىلەنكە، بول آچىماق بوردو آريا مەدنىتەنك قىمتلى جەھلەرنى نوز مەننى ايجون آلماق ايلە بىر بىر عىن زاماندا شورا لار اتفاقدا كى بونون كىچىلەر و بونون مللەنك مەدىنى اىكشاف ايجون امكان وىرەنر، بىرلەنەر مەدنىتى؛ يانادىنى ۱۱ يىلدە بوبوك مەدىنى موقىقتىلەر، چانەش،

لگرو و تولوم ايلك نوبهده جوجوق تولومى آراشمدر.

اهالىك سوادىنى آرتيرماق بارمىسندە بويوك موقىيت الەدە ايلىمشدر. انقلابه قادار اهالىك هر ۱۰۰ نفرندن سوادلى اولالار آتجاق ۳۳ كىشى و ۱۹ قەدىن ايدي ايدى كىشىلر آرا- سندا سوادلى اولان هر بوزە ۵۸، اردولار آرا- سىندا ۳۴ قەدىن ايدي اهالى آراسىنداكى سوادسزلاردا ۱۱ يىل غرضندە ۱۰ ملىوندان آز تق آدم سوادسزلىق نو ايشمشدر.

يەنى نىك ايتداني مەكتەب طرفندن احاطە ايدىلمەسى انقلابدان اولكە نىسبا سون درجە كەنىشەمشدر. انقلابدان اول ۷ ملىون آدم اوقۇدۇبىي حالدا ايدى مەكتەب ۱۱ ملىون آدمى احاطە ايدىر. اورتا تەحصىلە كەلدىكە بورادادا اوقۇيالار انقلابدان اولكىندن ۳۰ فاض آرتقىدر. (۱۹۱۴-۱۵) نىچى يىلدە ۵۶۴ يىك طلە وار ايدى ايدى ۸۰۰ يىكەن آرتقىدر، همكار تەحصىلى ايكى يارم دىفە آرمەشدر.

(۱۹۱۴-۱۵) نىچى يىلدە شا كر دلر ۱/۴ ملىون ايدى، ايدى يارم ملىون دان آرتقىدر) بويوك گلر ايجون عمومى ايشجى و كندىلى تەحصىلى بويوك ميدان آكش ۱۱ نىچى يىلدە اوقۇيالار ۱۰۰۰۰۰ دن آرتقىدر. برولەتار انقلابك بالاسى اولان ايشجى فاكولتەرىندە ۴۵ يىكەن آرتق ايشجى و كندىلى اوقۇير. ايشجى و كندىلر كىتەبكەجە على مەكتىرىدە داها جوق اللرئە آليرلار.

(۲۳-۲۴) نىچى ايلدە ايشجى و كندىلر ۳۷،۸ فاقش، ۲۷،۲۶ نىچى يىلدە ۵۰،۳ فاقش ايدىلر ۲۸-۲۹ نىچى يىلدە ۵۵ فاقشندن آرتقىدر- (لر) مدنى قورولوش ايجون اولان بودجەده داينامادان آرتير ۲۶-۲۵ نىچى يىلدە ۵۶۱،۳ ملىون ۲۶-۲۷ نىچى يىلدە ۶۹۵،۳ ملىون مات. ۲۸-۲۹ نىچى يىلدە ۷۶۳،۳ ملىون مات برافىلمشىدى. ۲۸-۲۹ نىچى يىلدە اىبە تقريبا ۱ ملىارد مات برافىلمشىدر.

اهالىك هر برتقىرئە خرچلەن مدنى بول- لاردا دوزمادان آرتير: ۱۹۱۳ نىچى يىلدە ۲ مات ۸۱ قىك ۲۴-۲۵ نىچى يىلدە ۷۱ مات ۲۶-۲۵ نىچى يىلدە ۳ مات ۸۰، ۲۶-۲۷ نىچى يىلدە ۴ مات ۶۲ قىك خرچلىمشدى. ۲۷-۲۸ نىچى يىلدە اىبە، ۵ مات ۹۲ قىك خرچلىمشدر. راد- يئو، كىنو، غزە ايشلرىدە كىتەبكەجە بويوك ميدان آير.

سون ايكى يىلدە سىبەيە اكان رادىيو آباراتلارى اوچ دىفە، كىنو ايشلرى بر يارم دىفە آرتمشدر. غزەلرل كىتازى انقلابدان اول ۲ ملىون يارم ايكىن ايدى ۸ ملىوندان آرتقىدر.

يىكلرچە قولوب، اون يىكلرچە قرائت كوماسى، قزىل كوشلر، يىكلرچە عضوى اولان كۆنلى جمىتىلر وار. بونلار هاموسى شورالار ئولكەسنگ مدنى يوكەلىشى كۆ- سەيرى.

حال حاضردا قارشىمىزدا دوران نوئىي وظىفە- رىمىزدە برىسەدە برولەتار مئخصص قادوسى يىشدرىمىكدر.

فرقه

ع. ا. ق. (ب) فرقهسىنىڭ بولشەوئىي مەمكەملىكى و برلىكى ايجون رەن وارسا اودا اوبورتونىست ساغ احوال روحيە ايله مبارزه آبارماقدر

حال حاضردا بوز كوشەرن چىنكە و ضدنىلر خىردا بوروزوآز مەطىندە سارستى تورەتير بونلاردا ايشجى سنىڭ احوال روحيەسە و آيرى آيرى فرقهغرو پلارنى تاثير برافىلار.

بوتائيرلرل كوكى اورامىنداد كە: ۲۰ بىز ۲۵دە هله خىردا كندى ئولكەسى اولاراق قالد. قدايز، ئولكەمزدە كى خىردا استىصالات؛ كەلەرى اولوجودە قايتا بىز و بوروزوآز دوغورور. قايتا بىز.

مزدە سنىف مبارزىسنگ دورلرئە قىمت و برىلمەش فرقه تشكىلاتلارنىڭ آيرى آيرى سىلرى آيدىن سنىف خىطى ايتىمشدر. فرقه تروئسكېزم غلپەندە مبارزه آباردىكى كىي ساغ اوبورتونىست اوقۇنى (تەمايل) غلپەندە مبارزه آبارماق، هېن بر بار- يىشدر بىجىبە اسكەن و برەمەلدىر. فرقه ئوز سىلرئى استىصالاتدان كەن ايشجىلرە دولدىر مالىدر.

فرقهنىڭ بولەويق مەمكەملىكى. بو فرقهنىڭ ايشجى سنىفى و امكەجى كندىلرلە سىقى رابىشەده اولماق مبارزەنىڭ بوتون دورلرئە ايشجى سنىڭ غلپەسنى تەمىن ايشمشدر. ايشجى سنىفى ايله تەمىن يىشدارى آراسىندا كى بورا بىلەي داها ئزادە مەمكەمەلى، ايشجى! لەئىن فرقهسە كىر، اونك بولاد سىلرئى مەمكەمەت!

Bejnəxəlq Prolitarijat, Qomintern Bajrağı
altınua Dünia Oqtıjabiri jarataçaqdır.
Jaçaşın Oqtıjabiri!!!

اوقتبار!

مرکزہ۔ تماا توپلانامدی.. او توپلانیس شو
گونگ تارخیخی یازاجاق!

«ترک سلاح».. «دانی صاحب».. «کەللوغ
باقی».. بولار بیرەر افسانەلەر جەلمی..
آولا باجاق اوزلەرین! ایسیزیلیکلەر.. گوزلەنلەن
بحرانلار.. بوروزوی خلیسینی متضادلا
بزمیش! «بازار» دیه سایغلیان قارغالار
مستملکه «طالعنی» حل ایتنمگە «چالیشیر»!
او «طالع» کە، عصرلەر افسانەلر اویغوستنا
اگلدنی.. قوجا شرفیک بدینلیکک بریسبە
سرخوش اولدی.. رقص ایتدی.. لاکن.. آرتیق
اوساندی! یەنی شفق ظلمک توزک گوزلریتن
قالدیردی.. شرفک گوزد.. گوزی باشلی

دەغلاری.. محزون باقیلی پایلیسی او اشغی
دویدوقجا.. چیچکلندی گولوندمگی امیدلر..
سوینجلەرله دیدیلەر: «ایشتە حیات! ناغلارک
قاندینا تیرتیرەن: موانک «مەجزاری»..
عیسارک ترحمی.. تاریسی.. محمدر قلیجی
زحمتکە تە ویردی! یانئز.. ظلمت آچدی..
قان ساجدی.. بوددارلرک «جنتی» دە اونلار

کبی جهنملر دوغوردی.. چنگیزلرک باشلار..
داغی، توپان تیمور وولتالاری، ایزلریندە
تولوم گزەن آتبالا وحشیلیگی.. عصرلەرله
تاریخلەر انسان قانی ایچیردی؟ تە اندیلر
صونراکی سرسریلەر! اوزاقلاردان اوچوبگەن
بوروزویلاز! اونلاردا اولکەمزده ظلم ایوبنی
پاراددی.. حیات یانئز فورتولوشلار شفقیتدن
گولومسەر! اودا باق! ایشتە او: اقلردە
پارالیان:

بشر دکزی.. لاکن، قارانلق اقلردەن گونش
دکل: ساخته بیر آی گوریدی.. حق ایچیندە
حقسیرلرک مسقارلی آچدی.. فعله یلە کند
لینک بیرلشمش دیمیر قولو – آو گزەن
تیکلەرک آویچینی باراندی! یاردینا قوب
شانلار.. آچدیغی اوچوملارک مزاریدە
گیزلیدی.. لەنجیلەر قانبالا زینتندی: کوچە..
بایر، شهر، کند، دکزلرک مبارز دالغالاری!
مغرو دغلار سینسی، چولرک آل چیچکگی
شانلار.. آچدیغی زحمتکلر، زاندارلار،
سولماز رنگلەر: بزەدی! نولکەدە یانان آتش
یەنی شفق دوغوردی.. او شفقلر آویندا
قهرمانلار قانبالا لەنین بونلاری یازدی:

اوقتبار انقلابی غالیبت قازاندی!

ای! بانا باق! جهانگ جانلار اودان
«جانلی» جانانوارلاری! آرتیق، دنیا زحمتکی
مسقارکک اچ بزینی اناددی.. «امیدە دیه
پایدیغک یەنی سیستملی سلاح قارشیکردا
آجیلان گردابلاری دولومراز.. اونی یانئز-
تفییلەر جسدلری اورتەجەک!

ای سیرتان، یاتاغلانات رەفورمیشت!
باشاردیغک یانئز او: اتەک اویمەک.. جلا-
لار قنجینگ کسکینلیکک آرتیرماق! آرق-
کداکی داياغلارلا برابر.. برانفیچک گولکلەر..
او گونش قارشیسیندا بیر مەچدر! بوتون
دنیا زحمتکی بیریگی.. عسانلار.. آرادییی

امید سوندی دیه نلەر توپرانلارا پالسا-
ندی.. کونی گوندمن ضمینه یەن قارانلیک
تصیفندە بوغولمەو. قارشو دوران بیر دستە
گولرک دنالەر هاقیردی: «چارک ظلمی
چار کبی صن گولەنرین یاشایر.. قانیالیست
قافاسیندا کوزلەنن چینوونیکلەر، زاندارلار،
جلادلار.. سرت تولومک قلیجینی یاغلایر»..
روحانیلەر، عیسا خلیلریتن افسانەلر اوقور-
دی.. بوروزو آلتونک اسیرلری باغردی:
«آجیمایک گوللەه».. آجیمایک گوز یاشینار.
ایشینلەر.. آجیمایک زحمتکلر آتیین قان
گولیدە بوغناغا!.. ملکدارک قانبالاششی
بویتندان تولوم روحو فیرلادی.. کوبولرە
دیدى کە: «خستلەرە علاج بوکە کوبەکلەر
آلتون اوستە بوغوشدی.. لاکن: آقان زحمت
یاندان بوروزوآرک قانلی گوزک قانبالایان
فیرطنالار یارلادی.. محوری بووک لەنین
حقسیرلەر سولەدی: بو، سیزجە بیرخزانار.
زحمتکە – بیر بهار! بووک کتله هایدی
دورما ایرلەر.. صایغی.. صیرا.. هم بیرلیک.
غالیبت بزیمەر!

«گوزلەنیمەز» بیر قوہ دنالری تیرتەر-
ندی.. بیر اولکەنک ایلبلسر بووسینی
محوریتدن سارستدی.. ازدی یقندی، جوشدی

اوقتبار ظفزی!

ای دانغان دغلارنک داغ کبی ایشجباری!
بیر زمانلار آلجاق ظلمە قارشو دورک.
سنەرله چاریشەکک.. بالچین، مغرور قانبالار
قانلریلا بزەدی.. جوشغون چابار.. قویسو-
لار.. تەرکلەر.. قهرمان بولادینک اگیلە یەن
«اوزاقلارا» دیهه، دیهه آباردی.. یوردنک یاندی!
یاورولارک کسیدلی! حیاتنە چارک منحوس
الری زهر قانیدی.. کین قانیدی! ک نهایت
دەنکە: «بیر گون گلەر وارلەنگی توز کوی
ساورورلار! ایشتە او گون:

اوقتبار انقلابی غونیدر!

ای دانغان دغلارنک شن گولو! ای
دانغان قانیدی! سن هرکسدەن چوق دوزدک!
هرکسدەن چوق ایزلەک.. حقوزقیلر، بئر
شاهی قانولار.. وحشی، موهم عادلنر..
دایشیناز زهر کویکگی اوموزیتدان ساراردی..
هر شی سنی «کولە» دیه «سەوردی»!
امیدلەر بویتدیگک یاورولار «تسلیم اولما»!
دیدرک قوماربالر آتیشندە جانلرینى اونوندی..
مسعود اولماق ایستەرکەن اوچاغنیغک ایشیندا
خرابەلر آچدی! گوز یانئشک توگولەیککی
یرلەر – انقام.. انتقاملار ترانەسی چانیدی!
امیدینی «طالعنک» ظلمتندە اونوتد! لاکن،
حیات سونمەز! احتیاجلار سولورویماز.
اولمەز! بئر گون آرتیق گوزلەنلەن او قوہ
دنالەر هاقیردی.. اسکیرلی باقدی.. یقندی.
پەیلگیلەر باراندی. دغلار گولو داغ فیزین
اسارغین فوراندی.. بیایریمسەک او کیمدەر?
اونو چوقدان تانیرساک باق گولورلەرک
سولەبیر:

اوقتیبار ظفري!

آلتیش سانا! آلتیش سانا.. دمبر قولا
سعادتلر گوتیشینی یارادان ای زحمتلر سوگیسی..
ای بورولماز، ای مبارز ایشچیلر! نغمه لر یز
نه دانای.. نه ائبدله پاریلدار: «گولایک ای
فایریقلار! زاوودلار! قوونلر نه سناج.. گونی
گوندن شتله نیک! تریگیز - سوسیالیزما ظفري!»
ای خیشلاری، کوتانلاری ناریلر آر-
خوبینه یاواش - یاواش آتان سن! ای داغستان
کوبلوسی! توبراق سنک! داغلاز.. اووالار سنک!
قولله قتیولر، قوبرانیلر قوبیندا استقبالك
گولوسهر. تراقولار حیاتکدا نه یه نلیک
بارادیر.. باق! اون بیر یاشلی گونمشیک
ایشیلاری اوبدکجه او توبراقلار نه محصوللو
گولوسهر! او چاپلار که.. افسانه لهر تور که-
لری او قورری.. ایندی باق! بوسماجک ایو-
لریگی ایلقتریق ایشیلا گولدیبریر..

دیلته بیرم نغمه کی ای سرت داغلاز
بوقسولور.. آرتیق سن «طالعی» - «مرحمتسبز
داغلاز روحو طالعی» یندن آیرماغا باشلادک:

الوداع گوزله داغلاز..
شن بولاغلاز.. شن چاپلار..
بیز گیدیریز.. یالیز قال
ای اوچرولما اورمانلار!

گولوسه بیر اووالار..

محصول دولو توبراقلار..
آرتیق بوردوموز اوردا
الوداع گوزله داغلاز!

گوزلریم هر طرفده نه سوننجلر سهز-
مه گده.. بویوک رهبر له نینگ بویوک سوزی
دیلازده.. هر طرفده او قوماق.. قولله قتیوی
حاضریق.. هر کسده بویوکه کبیر روح!
بویوک ایشه حاضریق! دون چاغیریش تور که-
سو داغلازیمک زحمتکشین گولدیبردی..
دیدیلهر که: بزده آرتیق شورالری مدافعه
ایتسه که بوردوموزک گنج قوه سین کوندرک،
چاریزمک آلیچاق فکرین او شفقار سوندردی،
او شفق که، ترانه سی:

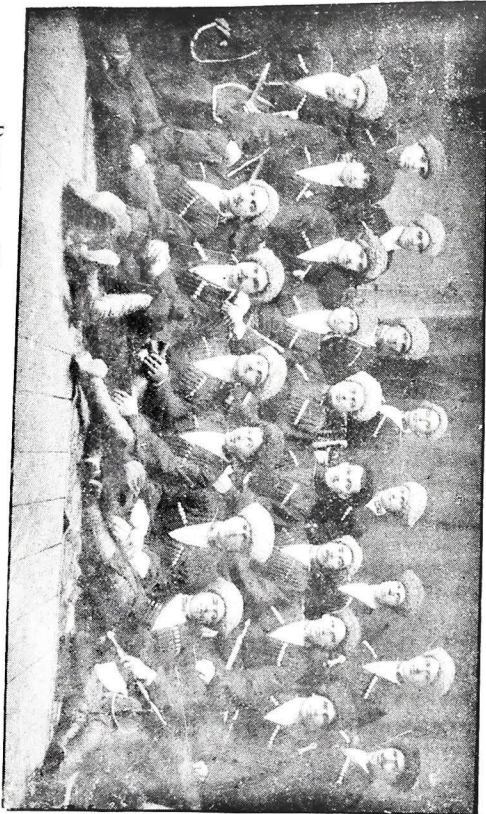
اوقتیبار ظفري!

آرقاداش! بیریلهک، فله - کندلی بیریلیگی
بو ظفرک اساسی.. یالیز دکل شورالار..
بوتون دنیا ایشجسی بو قوبله بیرلشمش..
لاکن، هر آدییدا ساغی.. صیرا.. بوقلاما!
هر آدییدا بولشویکی بیر دقت.. ایشینی
بیز یارامزی گورمک ایچین یاراتیق! آرتیق
زمان یتیشیر! حیات نولوم اوستنده صون
ظفرین چالمالی.. له نین غالیبتارین اولکله
ساجمالی.. صون مقصدیمز بیزیم بؤ:

اوقتیبار ظفري دنیاری گولدیبرسین!

یدالله

Jagasan Sosializm Vatanimin Harbi Garantisi
Samlı Qızıl Ordul

Dağstan milli suvari Divizioninin qonandamları

اون بىر ايلك مناسيتيله.

XI سنه.

XI باساق باساماسى

XI ايلك بىر بايرام شنه تپور كاتنا.
عصرمىزك شانلى كوپلر، پارلاق حيات صحىسى،
بو يىلەر يىرور حيات دىنى،

SSSR ك سىنەسى

كوتندىن كوتنه آل بو كىسەلەن جانلەر حيات
صحىسى...

قىزىل بوردىمىز بىر انقلاب اوجاغىدەر پك شانلى
سوملى آلاو كىيى نازلى طيىنك قولندا
مدىر-بولاد كىيى جانلى آل زحمتك سىندە.
آل بايرامك آتىندە...

نردە واراق اوسلو «ماياق» كىيى درودور شمالدا
پيش اقلېنك اوستوندە...

نردە شىرقىك وادىلىنى آل رنگىنە بورو بورو.
اوردا؛ «اون بىر ايلك» بايرام شىنكلرى بايپور.

بو كوك شىنك كوتومىزدەر:

هر كس اونى سەوەلى!

«اول اوقتياپ» گونلر ايجون

هر آن اونى درويماي!

ناسل بو كوك شىنكى بايامق اوزرە كىدر كىن،
آل چىنبراق سدالارى اقلرە آتپور.

كاروادلارلك دون آچلان اوزون-آچىق بوللاردى
شرق آلىنە سلاهمىزى سورولە طاشيبور.

بو كوك بوردومىز بىر انقلاب اوجاغىدەر بولادەن،
آسازنى يىناق اوزرە «حرىتى» اوقوبان

هجرانىنى بوسكورەرك او آلاولى آغزەدان
حرىتى، سەادىنى شرق آلىنە دوقوبان.

مالك شاهداغلى

اون بىر يىل!

دوغىش.. گلنە كىدەر گوزلە
شانلى شرف، نه ولەولە
بوتون چايرە، اورمان، دورە،
دويمش بو آلاى بايرامى.

هنوز اون بىر يىلى كەچەر
گلەجەككە - يىگلەر، يىنەر
هر دىقەقە اوستونلەشەر،
اوقتياير «اولو» گونلەرى.

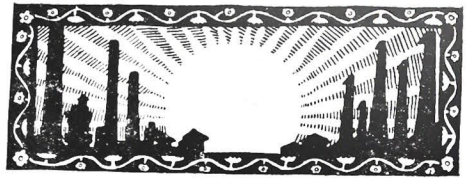
بوتون مگىب، ادارەلەر،
كندچى، فابرىقا ايشچىلەر،
حاضرلىقلار، بىرلەشمەلەر،
شىنك ايجىن اون بىر يىلى.

ئەسكىلەشمىش؛ صابانلارنىك
تراقتور دوتمىش يەدرلەرنىك
الېكترىق ايشقلارى
قايلاباجاق چوق كىدلەرى.

بايرام بوگون شورالاردا
مستىلكە - چوق يەرلەردە
ايشقانلىنىش آل رەتكىندە
اون بىر اوقتياير گونلەرى.

بو بەل؛ آسەر هر طرفدە
تأثير ايدەنك - دە كىدە
چىچەك آچار هر يەردىنە
اون بىر يىل - اوقتياير گونى..!

ش. اسماعيل

ايشچىلار.

- بىر اوقتيايردە -

بزدە سحر آچىلماز، آجاسىلە گلرگە،
آيتاماز بىزنى، تونمەسى بىلدارك؛
مىمكن دىكل ايشىدەك صبح، اذانك سىنىنى
تايتماز بىز آرتق «الله» كىو بىر دىنى.

الله اوى مىجدار يوجا بولى مئارە
اچىندە كى سارسالە دونە دەئمام تارە
پنە مىمكن دىكلەر بىزە تأثير ايدەمىز؛
چونكە آرتق ايشچىلار شىنى بولا كىدەمىز.

سحر بىزى آيتار يالگىز زاوود دودە كىيى،
هر بىر شىئەن گوزەلدەر كورسەسەلە تونمە كىيى.
چىنلاپور كىن بىر دەقە بوتون شەر جانلى دەر.
مزاودەدە قەوت بوتونك آد ايلك بىر ايلك شانلى دەر.

اچىندەدەر بورانك اصل باشش حيات..
قادىن، ارلكە، كەنج، قوجا هېزەمەلگىز بىر آد؛
هېمىزك كوك كوملگى سولەپور بىز ايشچى بىز
اىنحصالات يولندا الك سرت كىشىكچى بىز.

فوشازق قايرىقايا مىجرلرى پك ابر كىن
الدىن، غەدىن اوزاق هېمىز سەودە هېشىن
هېمىزك ايزلەدىكى، قوشىدىنى مىلك بردەر؛
حيات بىرىچى كوتش يالگىز اوقتيايردەر.
ا. قاضىيوف.

ا. قاضىيوف.

اون بىر يىل اول.

اون بىر يىل بوندان اول بو آتاش اولكەستندە
قان گوزلو جىراللار، حىكەرمانقا چاردى
اوجىوز بىللىق قانلى بىر چارلك كوككەستندە
روسەنىك غىلىقىز بىر بادشاهى واردى...

مىحتم سىراپلارگ مەرم بىلدارىندىن
«حق» ايتنەن بىر قولە «صىبىك بو» دىدىبار
بو كەلەر كىن سونلار انسان كىلەرلىندىن
قان شرايى اچىدىلەر، انسان آنى دىلەر...

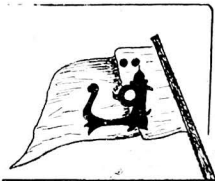
آلاولى بىر عشق اىنە جىرىنان «لاچىن» لارلك
قىزىلدى قاتنلارنى، دارالدى قىسرى
سقىلدقجا توبراغلار ظلمندىن قودوز چارلك
هېچقىرىدى درىندىن وولقاتلارلك سىلرى.

اون بىر يىل بوندان اول قوبەدى بو يوك بىر طوفان
بىر تە كالا اولكلر تىرەدى، بارچالاندى
بىرلك كۆپە كىند چىقىدى قىزىل وولقان
اوج يوز بىللىق سلطنت جەنلەردە ياندى.

آلتون تاجلار آلاولى بىچەلردە سقىلدى
بىرلەر كىچىدى اولوم، رذات دولو بوو...
عسىرلە بو كسان «مەزىلەر» يىلدى
آنتلردىن پاراندى قىپقىزىل بىر موستىوا...

ا. يىلدىرىم.

اراجيلار

چوهره نى: على حسين زاده

بولمگه سنگه بوتون وار يوق.

آليش بيزيم كى آزادليگه،

كوجرى، چولرده حيات سورمگه!

شقلهر سوكره كن يارين برابر

بیر آرابا ايله ايده ريز سفر.

كنديگه سهچكهن يارارلى بنشه:

دمير دوک و ياخود گزه رك كوى - كوى

ماهنى لار او قوبودا آيى اونيات

صنعت سيز پشميسز چشنيير حيات!

- آله قو -

راضيم، قاليرام.

- زمغفره -

او نيم اولاز.

اونى قووالماغا كيميك حقى قارا؟

گهجدير آرتيق اولوش آي اقله ده،

چوللر بورونيشدير بير قارا برده.

بورغون وجوديمى اويغو خيربارلار

گيديم، ياتاهم بنده بير قدار.

- پشمه ده -

در بند - 1928

تازا سسلر!

تاراق-توروق-تيريق-تالار سسلريندن آنلاديم.

آنلاديم كه: تراقوردو سوينچرله هاشيرير...

ساعترجه شيره دالدم.. او گيديدنم آنلاديم:

آرتيق بوگون مملكتده سوساليزما جانلانير!

ابراهيم موسى زاده.

يازاني: پوشكين

ايشه نيز گه ليور. اونوگ آردنيچا

قاراجى خلقينه تائيش اولمايان

بیر جوان فوشوبور گوگ بوز قيرلاردان.

چاينجا قيز ديدى: «عزيمز آنا

- صحرادا قورغانك آردنيچا بولوب -

بیر قوناق گه تيرديم بو گيجه بوردا.

تكليف ايتديم اونا اوبايا گه لسين،

بیزده گيجه ليم بير آز دنجه لسين.

اودا بيزيم كى آزاد چوللرده

قاراجى اولراق ياشاماق ايستهر.

قانون تعقيب ايدير اونى. فقط ين

بیر بولاش اولارام اونا گوكلدن

آله قودا بنى روسيله ايزلهره!

دوشونه رك قوجا ديدى: «يك اعلا

چوق شاد اولدوم اوغول گيت آچاچفا

صباح اولونجايا قادار راحتلش،

و ياخود ايدى بيزيمه يرلهش.

نامسل ايستهرسك سهه خاترم اوغول

ايق بارلاق شقلهره گوله-گوله سوكره كن..

ا كينيلهر تاراسينا خيشلارلا گيه ره كن..

سولفون آيك دومانلارى ايشقلاردا سونه رك كن..

بنى هيجان دولو بير سس ياتاغدمان آيردى...

او قتيابر

عصرلاره استبداد زنجيرينه اينلهم..

بیر گون آرتيق اوساندى.. حاضراندى عيسان!

ظلمتار آرقاسندان حقيقتى ديلهمين.

صون سوزينى سوله دى.. قان باقشلى جهان!

بیرلشدى هر طرفده فعله رله كندليلهر

سوله ديلهر: «قانى تخت صون گوننى ياشادى..

مزارينك باش داشى: او ماسقالى حرقلهر

قانمز آچان بوللارى خيله رله دولداسى..

بیر زمانلار آلدانديق آلباق غايون سوزينه

قوشديق شاهك بوردينه: امداد ديديك - مرحمت!

قورشونلارا ديزيلدك.. قوردى قانلى فلاكت.

بارچالانش سينه لهر باقدى تولوم يوزينه!

ايدى آرتيق نه سوسماق! نه ديلمه ك وقتهر..

ظلمك جوروك ناسين-باق!- دؤبرمه وقتهر..

جانلاندى روسيه نك هررينده عيسانلار

جوشوردى اشجبله ك قانلرند هيجانلار!

ينه قان! زحمت قانى.. او اشجيلهر قانيدى..

آچيردى شورالارك حادارانلش بوليني.

ينه دنيا ديكزينده زحمتكلهر قانيدى..

ساجيردى هر طرفه اوتياير ظفارين!

غالب گلدى لذه نجيلهر.. شورالاشدى حكومت..

ويريادى اسكيكليك وارلنا نهايت..

فوشاداييز ايدى باق! ايدى آل آردنيا!

اودا ياللز - آرقاداش! - سوساليزما.. قانمونا!

ابراهيم موسى.

قوجا حمال

وجودى آذىن بىگى ساراقت
دېزلى بۇكولش لىرى دومانز
آقارمىش ساقالى ساجى آقارمىش
آكار گىجىگىنى جالا اونوتماز.

هر ساج اونىدن چىقار بر ملال
نه خىله دوشونور نه يىل پالان
آرقاسىندە رىتىق بر سووك پالان
عمرى كىچىرىش قوجا بر حال

آياغى گىمىش اسكى بر چارىق
باشتا بر دىنسال باغلايش كىدر
اسىدىز يوللارى كىچىكگىچە بازيق
دوشونور دوشونور سوكرە بولهدير:

بوگون ئەوت بو سوغوق گونە ايشەلك مەك آقئير
فقط نه ايشەلى بوغسولوغك يوزى قازادير.
بوگون ئەوت بو سوغوقدا چوز ايشەم؛ يالگىز
بر اون شاعى قازانيرسام اودا سەادتەر.

بۇن اىمدارى بىدە بر آتا اىكى قىز
بوگون ايش اولماسا ايت بوك فلاكتەر.
بوگون ايش اولماسا مەكك داكل بوگون نه آ.
بورانلى قارلى سوغوق گونە سن پىتر الله

دەيب كىچىردى سوغاقدان وجودى دىزەر كن
كومەك دىلردى دو كوق يوزلى بر ساقىر كوكرد.
چوق برده بولونش، كىزىب ياشامىش
آچىلقدان راقىب كلمش بودونى

اللى يىل داها چوق بلكه اوقمامىش
چايك آجسى، لذنى اونى
چالشيپ عمرىندە چىكە يك امك

بىدە هر شى تاگرىدان دىلر
يوز دونوب گوكلىرى او گوستەرمەك.
كە يىلر بوشولوقدا دوشونور نەلر؟

ابصاحت آخوندزاده

او كىتاپ.

او كىتاپ بارام قوتلاب بوتون دوناغدا سلام
كوز آجىپ اىلمو بىلپ قولغا آلتىز قالم.

يىلم اىلمو بىلدىن دەپ، لەتىن واسىيات امدى
كوردو كوز باقىر خالغنا قازاقلر آلدىن نەتدى.

ايشى باقىر خالغلانى گون كورمە قوبىساي امدى،
قانىيز ايجىكەن يولان دوشمانلار تويماي امدى.

گون كورمەدى يارلىلار باى، سى كەنەپ قالدى
اوتور كەنن اوتورودو يارلىنى مالين آلدى.

بولداس؛ نەر كەك آلب آغلاما زامان بولدو
هار نوللو باسائىقنى قازاقلان يارنى كوردو.

آتايز لەتىن اولدو، قوبىدو يىزگە آماتان،
كلىكىز يىرلەشەيك، يىز كورمەسىز خىياتان.

ر. س. ف. س. ر. ئىلەپ، د. س. س. ر. آفابارسين
آماناتىر لەتىندىن داغۇستان عىلمو آلمىن.

بوتون دونيا قارا خالق؛ وەرە آرتندا قالماغىز
زولموجوغا قول بولوب وورە نالات آلماغىز.

ر. س. ف. س. ر. قوتلاي، بارامنى د. س. س. ر. كە
ياشامىن دا كىكوم پارتى، ايشنى كوتەرسىن اوركە.

س. س. س. ر. نى آتيا، قىزىل آسكەر امدەيك
قىزىل آسكەر اور بولسون، دە كىز آغا كەتەيك.
آكاشىم ايرامىشوف.

بازارنى قولتوستى

حاجى موراد.

چاپوزى، ع. خ.

اورتىش بر آدم ياتىوردى. حاجى موراد اونك
دامىندا ياشاش اداما قىر باجىيىك سايى ايله
توقناتقان نه اىدە دىدى.

لاپاچا آلتىندان كوچوك باياقلى، بارمىلدايان قاتال (۳)
گىمىش بر قوجا نرىدى. قوجانىك كىزىكىز
كوزلەرى قىزارش ونلى ايدى.

او، كوز قاباغىنىك بايشىقلارنى قوبارماق
ايجون كوزلەرىنى آجىب-قاپادى.
حاجى موراد دادنى اوزدەرمەسلام ويردىكەن
سوگرا يوزىن آجىدى.

قوجانىك دىشىز آغزى كولموسىبەرك:

—وعلىكم السلام-دىدى. مە حاجى مورادى
تائىياراق قاندىدە، باجانىك بايتىدا اولان آفاج
دېلى آياق قاپالارنى كىيىدى، يرىندىن قاندىن كىي
دونونو كىيەركە يوقارىه سووكنى قوبولش
زىدوبالاردان دال-دالى دوشمە بەنلايدى.
كىيەندەمە زىدوبالاردان دوشەندەمە اونك گون
ياندىرىش نازىك بوتونونكى باشى هچ دور-
مدان بر طرەفەن دىكەر نارەه اسيور، دىشىز
آغزى شىمادىيا شايلىدايوردى.

اوبىرە دوشدەكەمە حاجى مورادىك آتنيك
باشىندان دوستادە حاجى مورادىك گوجالى وم
ياچارىقلى مورىدى اوز آتنيدان درحال دوشە.
رەك آتنيك چلەونى قوجانىك ايتىنن آلدى.

حاجى موراد آتنيدان دوشەركە يىر آز
آفسالادىدا قانينك اوگونە كەلدى.

قابدان اونك قاروشىنا تەخىناونىش باشلا
رىدا براوغلان چىقراق يىشمىش قارا مورخ

11 نەرسە

22 داستاندا اوردون قولى كورمە تەييار.

نەجى اىلىك آخىرلارنى ياقىن
1851 ايدى. نوپارىك سەرىن بر آقتا.

بىندا حاجى موراد روسلارلا صاحب اولداتلارنى
پردن يىكەرى چاقىرىم (۱) اوزاقلىقدان اولان تىزەك
ياندىرىلماسىندان چىقان نوسنو ايله قوقونش
«ما كختە» اسمىلى چەركس كەندە كىچىردى.

موذن آذانىنى بىكە چە بىرىشىدى. تىزەك
قوقوسى ايله دولمىش اولان ساق داغ هوا
سېندا كىلك بىر-بىرە سىقىلمش ابورلى آراقىللا-
رىنداكى اىنە كەلەرك موكرەمەن، قوتولارلك

مەلەپەن سەلەرى آرىلاندان مابخە ايشە كەن
اولان كىلەرىك، قاتانىك آشاقى طرفەنن قارىن
و چوققورلاپىن سەلەرى ايشىدىلە كە ايدى.

حاجى موراد كەندى قەربائىقلارغا مشهور
شىخ شاملك نائىلك نشانىنى تاقمادان و هر واقىدە
خەتتە حاشر دوران اولارلا مورىدلەرىنى گونو-
رمەدن هىچ بر ىرە چىقمايىن معاونى ايدى.

شىمەدى ايسە اونك، يالگىز بر مورىدى
ايله اولوب باشلىق و بايونجى با نورىش، بايونجى
سېنگ آتنيدان قىشنىك اوجى خارغە چىقىش
مەككەن قدر كەندىسى كىزىكە چايشارقاق
بولدا تصادف ايتىدىكەرنىك يوزلارنىه اونكون
قارا كوزلەرىدە دقلە باقا-باقا كەلىيوردى.

حاجى موراد كەندىك اورناتىنا چاتان گىي،
مىدانە چىقلاچاق كوچەنن كىشەبوپ، سولا،
بردار سوغاقغا بونى. اورادە طورپرانى قازىيە
راق ياپلان ايكىنجى داخمايا چاتان گىي اطرا-
مىنا باقراق دابانىدى.

اؤك قاروشىندا هچ كس يوق؛ دامىك
بە كىي سىلاشم باجاسى دالىندا. اوزەرىنە لاپاچا (۲)

كېي قارا كوزلى ايله كىلمش قوناقلاردا عىبلە نەرمە بايق دورداركن قوجا!

كيت! مسجددن آتاكى غاشير كەل! -
دېدە اوزى حاجى مورادىك قاغانغا چىقاراق
غزىنى ايله اويك قابوسنى آيدى.

حاجى موراد اوه گىرمن كېي، ايجەردە گى
قابودان اىچە، بايق، فرمىزى قاتال، سارى
كولهك، گوك شالوار كىيىش اختىار سو قاذىن
آيندە باشلا چىقاراق:

كەلىشكيز خىر اولسون! - دىيىكەن
سوزا بوگرەرمەك فرشيدەككى دىوارك
بو يويالە فونغى اوتورتماق ايجون آيندە كى

باشلى قاتارتراق سالدى، حاجى موراد بايتىجى -
سىنى تىنكىنى مە قىيىنچى سوپولە سوپولە:

اوغوللارنىكيز سلامت اولسونلار! - دىدە
جواب قاتاراراق سوپوندىغى شىلرى قوجايا

ويردى، قوجا حاجى مورادىك تىنكىنى قىيىنى
باشىجا آغارديلمش يارلاق دىوارده كى ايكى
تاز آراسىندا اوزىنىك سلاخلارى بايندا غايت

اختىاطلە آسدى.
حاجى موراد بلىندە كى تاناجىنى يىر قدر
دوزەلدەرمەك و چەر كەسكاسنى چىيرياراق سالىنىش
بالشا كەلدىدە اوتوردى.

قوجادا اوزىكە دىزلەنەرمەك اوتوروب گوز -

لەرن بوپاراق ايكى النى يوقارى قالدردى.
حاجى مورادا اوزىك كېي ياپدى، بوئندان سوزا
هر ايكىسى خىسوسى دعابى اوقودىلار و يوزلە -
رنى سالاواتلادىلار.

نە خىر! - دىدە حاجى موراد، قوجا اوزىنىك
سولك درجە فرمىزى كوزلرلە حاجى مورادىك
كوكسىنە باقاراق:

خەبەر بو، بىن آرىچىقلاكون كەچىر -
برەم يالكر ايشە بوكون ايدىكى اوغلوپىك
خالىنى يىلەك ايجون دونمشىم.

نەلەر اولدىنى يىليوزسە بلە اوغلىم يە -
چىكەردىدى.

حاجى موراد قوجانىك يىلدىكىنى ھەمدە
كەدىنى لازم اولان سوزلرى سەولەمكى
ايشەنەدىكىنى آكلاراراق يالكر باشى بولادى،
آبرى شىنى سوروشمادى.

يىكى ھەمدە خىرلى خىر بو، دىدە اختىار
سولەندى، بوئون دوشونلار يىتيلاراق قارا
قوشلارى نامل قووماى شاوارە ايدىيورلادى،
فقط قارا قوشلار ايشە شىمدى برىنى سوزا
دىگەرنى قالدوروب كىديورلار.

كەچەن ھەقتە روس كوكبىلرى يىچەنلرى (۴)
ياندىرلار، دىدە اختىار غىضالى خىزلدارى، حاجى
مورادىك مەردىدە كوكبىل آياقلارلە چارىك (۵)

اوستونە بوئىن ساربارق بوپوك ادىملارلە كىرىپ
كەلدى و حاجى موراد كېي يانچىنى، تىنكىنى
و قىيىنچى سوپوناراق حاجى مورادىك سلاخلارى
آسىلان چوپە اوزى آيارباپ آسدى، و اوز
بايندا يالكر تاناجىنى برافدى.

اختىار اونى كوستەرمەك حاجى موراددان:
بو كېم، دىدە سوردى.
بو ئىم مورىدېم، اسمى اىلدار.

اختىار اىلدارەدە حاجى مورادىك بايندا ايلەشكە
بىر كوستەردى.

اىلدار، كوزلە قوى كوزى گېي كوز -
لەرنى سولە، سولە، سولە، اختىار كىز ارمىش بوژنە
تىكەرمەك آياقلارنى بو كەيدە كوستەرىش برە
اوتوردى.

اختىار اوزلرىنىك يىكىتلىرى كەچەن ھەقتە
ايكى سالدات دوتدىقلازىنى، اوللاردان برىنى
اولدودەرمەك دىگەرئىدە (مورەنە) شامبە كوند -
دىگەلەرنى سولە بو، حاجى موراددا طىشارەدە كى

8) شائىق دىستەر (فوقە سوردى).
9) سان
10) غەلەن بايلىش دودە.

سەلرە قولاق! - آما! آتارىك سوزلەرنى
دوتلەنەرمەك دىگەلە بوردى.

طىشارەدە آياق سەلرى اىشتىدىلە قايى قىزىلى
ايله آچىلدى، اوساخى داخلى اولدى.

اىوساخى سەدى فرق باشلاندى اولاردى،
كوزچوك قارا ساقالى، اوزون بوپو، اونى -
چىغرىغا مسجەد كىروب اونىكلا برا براۋە
كىرىپ قابوينايندە اوتورمش اونىش باشلى و -
غلىنىك كى كېي بارىلدا ماسادا اوبلە قارا كو.

زلى بىر كىشى ايدى، اوقابى بايندا آتاج
باشقلازىنى چىقاراراق چوقدان قىر خەيرمادىنى
قارا ساجلارى آرقارسىنا اسكى بايلىنى ايتلەنەرمەك
حاجى مورادىك قارشوسىندا اوتوردى، اودا! اختىار
كېيى اوكچە كوزلەرنى قاپادى، قوللار -
بوقارى قالدىراراق دوعا اوقوپوب بوژىن مىلا
وئالدارىقدان سوزا قونوشمايا باشلادى.

شامىلدىن حاجى مورادى دىرى ياخودا! -
دوتاراق كىزىمك ارمى اولدىنى، شامىلك و كىلە
رى بو كىچە اوزلرىدىن بىكى جەكىتىش -
ايدىنى، خلق شامىلك ارمىنى برىشەنەرمەك
قۇرىقى اولدىنى و ھەمدە بوئاكوره اختىاطلى
اولماق لازم كەلدىكىنى سولەدە:

بىن ماغ اولورسام ئىم اويىدە ئىم قو
ناقىما ھىج كس بر ايش ياپاماز طىشارەدە قالد -
بقدا نە يايمالى! ايشە بوئى دوشونەك لازىمدىر
دىدى.

حاجى موراد اىوساينىك سوزلرى دوعرو
اولدىنىنى تىدق ايدىر كېي باشنى تىزەنەرمەك
غايت دقتلە دىگەلەرمەك دورودى.

سەدى قوناردىقدان سوزا او:
چوق باخشى شىمدى بو ساعت باكا روسلا -
را مەكتوب كوندەرمەك لازم، ئىم بىر مورىدېم وار.
يالكر بول كوستەرىچى لازم ايدى، اوساخى:
قارداشېم «بانەيى كوندەرمەم، دىدى.
ھم اوغلىنا «بانەيى چاغىر دىە سەلدى، اوغلى

دو حال قاتاراق قوللارنى سالايا - سالايا اوبۇن
سېچار باراق چىيىب كىندى.

اواون دقتەن سوزا، قارا كوزلى،
اختىاطلى ھەمدە قىسا بوپلى، اوستونە آل نەپلىرى
آرز - آرز چىيرىلمش صارىمتراق چەر كەسفا كىيىش،
آياقلارنى قارا دوگەلە سالاغىنى چارىقلار
تاقىش بىر يىكىت چەچنەلە اوبە داخلى اولدى،
حاجى موراد بو يىكىت ايلەن شوروب قور -
تارانان سوزا واقت كچىرمەن:

بىم مورىدىمى روسلارا آيارا يەلەسېكىم؟
دىدە سوردى.

«بانە غايت آچىق بوژلە:
ھەمكەن، ھىسى مەكەن، ئىم قارشىما ھىج بىر
چەر كس چىقايىلمە، باشقلازى واربرسە، نەقدەر
وعدەلەر و مەدرىسە كەمدە بىر شىنى يايمالار،
بىن ياپاماز دىدى.

حاجى موراد اوچ بارماغىنى كوستەرمەك:
اولور، زىھك ايجون اوچونو آيىرىك
دىدى، «بانە آكلادىنى كوستەرمەك ايجون
باشىنى اگەدى، فقط اوزىك بول ايجون دىك
بلەكە حاجى موراد نانە ھر خەندىنى ايتكە خانىر
بوئوندىنى علاوہ ايلە حاجى موراد روسلارى
نامل قىردىنى، داغ خلقى ھىسى بوئى اىى
يىلدىكىنى سولەدى.

حاجى موراد:
بىك اىى كدىرىك اوزىنى، سوزىك قىلسى
ياقتىدىر، دىدى.

بانە اوبلە اىنە سوسارېم، دىدە سوردى،
«آرغون، دوتەن ىردە اورمانىك ايجەر -
يىتىدە كى مەندان ايكى يىچەن طاباسى دوروبور
يىيرىسېكىم؟

يىيرىم،
اورادا ئىم اوچ آتېم بلكەير،
بانا باشى ايلە «باشى» اثارەمنى ياپدى.

— اورا يا وارديقدان خان محمدى سورارسىك!
خان محمد ايته، نه يامالى و نه سولهلمى او—
لبنى ييلير. خان محمدى روسلاريك نالايكى
وارانسوف — كينازا آبارمالي!
باجارار سيگمى؟
— آباريريم.

— آباريرسىك! اورماتا گهرى دونه-
سىك بن اوردادا اولوروم.
يانا قاتاراق: «هيسينى اوله بايرم» ديههرك آلگرينى
كو كينه سالاراق چيقوب گيتدى.
ياناچيققدان سوزنا حاجى موراد سديه:
— اهار برسيني چه نسانا گوندهرمك لاز-
مدر ديدى. — «اوله ايسه نه يايلاق لازم» ديه
بچهرهك سايىك كوكينه كي حاسير-
به، بايشاراق نه ايسه بر شيش سولهلمگه
باشلاشمهسه آيوه گولمكه اولان ايكي قاذينى
كوريكه داياندى.

داخيل اولماقدان اولان قانديلارن بيرسى
كچه نلرده يالنى سالان جوان اولمايان آديق
قادين، سديك قاذين ايدي؛ ديگه رنده فرمزي
توماغلى، باشل آرخايلىقى، كو كسى تاماكو-
موش بارالالا. — دولى ير گنج قيز ايدي.
اونيك آديق سيرتينا ياتش قيلملاكين
قالن همده قارا سچلاريك اوچينا بر مئلاق
كوموش بارا آسيلمش، عينا آناسى و آتاسينيك
كى كهي قارا موروخ زنىك گورولرديه جدى
گورونمه چالشان يوزينده بارالايوردى.
او، قوناقلارا باقمايوردى اولارنيك وارليتى
ييلديكي معلوم ايدي.

سمدنك قاذينى، اوژه رنه چاي، ياغ، بهير،
چوره و بال سايتمش گيرده و آلچاق بر
ماسا و قيزدا له گن، قومغان (V) ايله دست
مال كتير برلهدى.

سمدى و حاجى موراد هر ايكىسى، قانديلار
بورايا اولزاريك دايانيسن بوموشاق فرمزي

ملهرى ايله يوش-يوش يورويرهك كتير-
ديكلرى بىكلرى ديزمركن هج بر سوز
سولهمز دورديلار.

ايلداردا قانديلار اورادا ايكن، قوى
گورلهدى بو كديبكي آقايلارينا ديههركه هيكل
كهي جانسه، قسيسز قاتمش قالمشدى.

قانديلار چيقيب گيدهرك آياق سلهرى
ايشيديله يمن درجه اولديقدان ايلدار نه ايسه
بر شيدن دارلشش كهي كيشي بر قسى آلدى.
اوندان سوزنا حاجى موراد چهرهك سايىك

كو كينه دوزولمش حاسير (V) لهريندن ير برسيني
آلاراق ايجهرسيندن اولا گولمسينى سوزنادا
آلتيندى بوروشش بر يازلي كاغذ چيقاراق:
— اوغولما و يريله يدر-ريدى.

— جوايى كيه؟!

— جوايى ساگا، سنده باگا چانديرارسىك!
سدى: «شوله ياييلره ديديهه كاغذنى
آلاراق اوز حاسيرنيك ايجهرسينه سالدى.

اوندان سوزنا ائنه قومغان آلاراق حاجى مورادنيك
قاييغينا له كنى قويدى. حاجى موراد آلرئينى
سمدى قومغاندان توكن سهرين و صاف سوو
آلتينا دوندى. يقانديقدان سوزنا ائنه تميز آق
كان دستاله سيلهرك يمه كه بايقلاشدى.
ايلداردا ايله ييدى.

قوناقلار يهر كن سمدى قارشيلارنا او-
توردى. تشريف بويوردىلاري ايجون بر قاج
دغه اظهار تشكر ائيدى، قهي يانندا اوتوران
بالاچا جوجوق قريماقدا اولان قارا گوزلرئى
حاجا موراددان ايرمايباراق آتاسينيك سوزلرئى
تيريك ايدير كهي نيسم ايديردى.

حاجى موراد بر گون قدر بر شيشي
بهميش ايديهسه نئدير چوره كدن غايبت

(6) چهرهك سايىك كسى اوزرينده ساغ و سول طرفده اولان
ياش سوسوكنى ياخوخ كوموشى آقايلاردن، اولزئى مولاراك
هورمتهده يازولار سالارمىز.
(7) عاتقار.

موراد اورادا اولديشئن هر دقيقه ييلهك ممكن
اولديشئي و اگر ييله رهنه حاجى مورادى
اولزئيه ورمهه اونى مجبور ايدجكلرئيدى
ييليردى.

لاكن او هج قورقمايوردى، بلكه شاد
اولويوردى. حقيقتا بوقدر قورقونچلى بر منته
ند او، اوز قوناقئن سالاملاما اوزين بورجلى
بيليردى. ناععليه او بوغفرلازنجه ايشي بايشيني
بو بوندان سوزنادا بوله ايش ايدى ييلهجه كينه
شاد اولوبور و بوئيگلادا اقتضار ايديردى. او،
حاجى مورادا ئنه:

— سن نيم اوتويدى اولدوقچا، نيم باشما
اوزيرنده سلامت اولان نغدر ساگا هج كس
هج بر شيشي ياي ييلمز ديدى.

حاجى موراد اونيك -بارالايوب دوران
گوزلرئيه قالديريلب باقدى و بو سوزلرئى
دوغرو همده تام اوزه كدهن ديلهن سوزلهر
اولديشئي آكلا يازاق بر نوع كبارليقلار:
— شاد هم اوزون عمر سور-ديدى.

سمدى، حاجى مورادنيك خبرئى ديله كينه
قارشى، آلرئينى كو كينه قوناقلار تشكرلر
ايدوب جواب قايناردى. او، اويوك نيجهرئى
قايوبوب، اوچاغدا اودون سالاراق دولجى همده
شاد بر صورتده قوناق اويوندين قايلاق غايلىسى
اولان آيوه گيردى؛ او آيوه ايدى قانديلار
باتملار و اولزاريك قوناق اويونده كچه ايدين،
قورقونچلى قونقلارى حقدان سوله شيبورلاردى.

يئنه

آز ايدى. بوندان سوزنا خجعليك آرقاينيدان
كوچوك بر ييچاق چيقاراراق اونيكلا آكه كينه
بال سورتدى.

اخيتر حاجى مورادنيك بال بيديكينه شاد-
لاناراق:

— ييزيم بال غايبت ائى. يو سنه كچهن
آيلره نيتبا جوق اولمش همده باخشى در-ديدى.
حاجى موراد «تشكر» ايدمرك يمكن تاميله
دايانديقدان سوزنا ايلدارك يه يمه كه اشتايى
وار ايديهسه، مورشيدى داياشيتنا ناه ايشتر-
يسته مزه دايا تاراق حاجى مورادا له كدن و قومغان
گه تيردى.

سمدى حاجى مورادى اوز اويونده ساللا-
ياراق چالين قورقوا سالدشيني ييليردى، چونكه،
شاميل ايله حاجى موراد بو زوليدشيدقان سوزنا
حاجى مورادى اويونه آلميش آدام نه ائنيكه
جزاله نه چيكي حنى اعدام يله ايديلهجه كي اعلان
ايدلمشدى. او، اوز آوول كييله رنيك حاجى-

لعنت قالاسی.

– هو، هو، میدان.. هو.. هو..
 آراباجی کهله‌ری سورور، سحبتده
 دوام ایدریدی.
 – ایندیجه (یدی قرداش) قالاسی گورو-
 نهجه که او، دیکه چیقان گی.
 آیانا قالندی. بونیوی اوزاتدی و دیدی:
 – باق! بوراداندا گورمک اولور. بیز
 آیانا درو! بن پارماقلا ریم اوجونا دورا ایز
 باقدیم: گتدیگمز بولیک توست طرفینده بوجا

ایندی: – دوغرو دیبور، بیزیم کیلر توگر-
 نیلر.
 – آه – دیدی: بیزیم کیلر خاتون دکل که،
 بوتلاری الله، یالکز او ایشله‌ری گورمه که
 یارادیب. هله طاولی (داغلی) قادیلار هیچ
 اولماسا اوت چالاییلر. دوفوز آی قیش
 او ایشکی، مال قارانی اولار دولاندیرلر.
 اووا.. اووا..!
 سول تایدیکی کملی ووردی. ترس
 چکه که عاده‌تی اولان (میدان) چرخ آباریب
 بویوک بیر داشا دادیدی.
 – اوها.. نه ایسه بر طهر ایله داشدان
 خلاص اولدیق.

آراباجیمیز تازدم باشلامدی: – قایق
 زامانلاردا ایکیت خاتونلار اولمشدر. بیزیم
 (خونشودا) اسکی بیر قبر داشی وار، دیریلر
 که او، بیر خاتونک قبری در. قیرداشیک
 نوستونده یازیلش که «بن زازایکه امیرحمزه
 قیزی بو برلرده اون بیش ایل حکومت
 سوریشیم».
 یله روایت ایدریلر که زازا یکه‌نیک
 پادشاهلیغی زمانیندا هیچ بیر اوغورلق اولماز
 و قاپیلار باغلانمازیش.
 آغیر کهل آغایی ایله ایله‌لرله‌ین آرابا.
 میز دادادا بوشلامدی.

رابایز (ته‌نیل).
 دن خیردا داش-
 لارک توزیله
 بویور لانا لاراق
 نیچیرنی ایله
 چیقردی. در-
 حال آلون جو-
 راملی قادیلا
 گلن گنج صجرا
 یارق یانیمیزا
 که‌لدی.. بیر
 آراه هامییز

آغیر دمیر چارخلاق خیریلادیغی قوملارک
 سمینی دیگله‌ریش گیبی صوصوبوردیق.

بن دانشماق ایچون بر موضوع آرابیر،
 آطرفیما باقیردیم. آرقانا دوندیکمه گنج
 قادیکن باشینداکی گوللی شالینی کورکی
 نوزمرینه چکدرک آرابایی تعقیب ایدیکنی
 گوردوم.

او متواضع باشی آشافی دا آطرفیما
 یونه‌لیر داشا بویله نیاده گنجهک ایچون
 یاراشان گیبی بولش – بولش گلیردی.
 – باجی، گهل آرابایا! دیبه سم-
 لدیم.

–
 او جواب ویرمه‌دیگی ایچون اونیک
 یانیمیزداکی یولداشینا دوندوم:
 – چاغیر اونئ بیسین! بمن دوشوم،
 دیدیم.

بیئینی تفریق ایدردیم
 – لعنت قالاسی! – او ایندی بایقاندان بری
 صوصان آراباجی با بکزمه بوردی – زازایکه
 رحمت قزائیز: اما، او، او طویا داشیک
 آلتینداکی لعنت!
 لعنت قالاسی دلیهن داش بیغینا بشیمش-
 دیک، دوشدیک.
 آراباجی حیوانلارک قاغیندا دوردی.
 گنج قادین بیر آرا اوتده او بویوک داش

Nisav-juri Ogruğunun Mutsal-avul Zohmat Maktobinin Acılması
 muasabati ile şağırdlar ile Myallimlerin bulikla alınmış rasmi.

طوباسینک آل – آنگه‌گینه باوق دوریشدی.
 آراباجی اینده‌کی چوبولا داشلاری قاریشدر
 کی حرکت بایدی. صوزرا باشینی قالدیب
 هامبیزیک بویتندان بوقاریده دوران او،
 خیردا قوم، داش که کهک تهنسک باشتا بافی.
 ایضاحاتا حاضرلاشدیغی معلوم ایدی.
 فقط حارادان و نیجه باشلاماق لازم گلدیکنی
 دوشونوردی.
 – چوق قدیم افتالاردا – نهایت باشلا-
 مشدی، او یوقاریکی قالادا یدی
 قارداشلا بیر باجی یاشابوریش. رواته گوره

بر ته نوستونده دورت – بیش سازین هو-
 ندورلیکده قال، بیشیل دوناینیک ایچینده
 گورونیردی.
 گت – گیده قالا آطرفی ایله سچلمه‌گه
 باشلادی. قالاتیک یانلاریندا آزابجق اوچوق
 سوکولده مشاهده ایدیاردی.
 بن قالاتیک تماناسینا مشغول ایکن آرابا-
 چی نیک سمینه دوندیم. او پارماغی ایله
 گوسته‌ریدی:
 – اودا لعنت قالاسی!
 بن آنجاق بولیک کناریندا بیر داش

بو قارداشلار بولغان كچيب گيده نلردن-وير-
گى آلفالا باشلارنى ساقلايرميشنلار. حتى
ديزلرلكه قالانى دا زورلا باشقالارنى تيكدير-
مشلەر.

صحت بورا يته نده او بيرى اعتراف
ايندى:

- يوق بن يله ايشتيمشه كه گويانى
قارداش بير باجى بوقالانى اولزله تيكش لر
يدى.

- دوغورده او چوزده وار، آتجاق
انسان، عتلى ايله فكر ايدنده گوروركه،
بونى تيكهك يدى آداميك ايشى ده گيلدر!
آراباجى بوله محاكمه دن صوراصحته
دوام ايدى: - بير وقت بو يدى قارداشنىڭ
نوبوك، گولجى بردسته ايله دعواسى دوشەر.
دشمان يدى قارداشا غالب گله بيلير. علا-
جى كميليب بير قارىيا گهديرلر كه بلكه
قارى خياشله بير ايش گوره بيلسين.

قارى قالايا گهلب باجى ايله گوروشەر.
قارداشلار يندان باشقا مچ كس تانمايان قيز
قارىنىڭ بالان وعده لرئنه، شيطاطلىقلارنى
آلدائير.

گيجه قارداشلارى ياناندا اولنلاڭ خنجر-
لرئنى، قيلچلارنى دوزليار.

دعوا باشلىاندا قارداشلار سلاحلارنىڭ
پاسلاندىغى گورورلەر. مغلوب اولاجانلارنىڭ
گوزلرئنه آلان قارداشلاردان بير نهچىس قالايا

دونهر بو ايشى آتجاق باجىلارنىڭ باياپيله-
جهگنى دوشونوب، باجىلارنى تولدورور،
سورويوب همين يرده باسديرير و آدىنىده
لعت قالاسى قوبورلار.

- من س اچچون بورادا بو قادار داش
يغلىش؟ ديهه صورديم.
او جواب ويردى: قارداشلار نوزلرى

برئىچى داشلارى آتمشلار و وصيت ايتشلەر
كه: هر بولغان كچه، لعته، ديب بوقرڭ
اوستونه داش آتسينلر.

- ايندىده او وصيته عمل ايدمن وارمى؟
صورديم.

- يوق، آزالير! ديدى.

دوردوغى ير دن حرهكت ايتميشه اولان
قارداش دوندىم: سمن نهجه، باجى؟ مچ بورا
داش آتمش سگمى؟

گون خيلى اگيلمشدى. اونىڭ چهره سىڭ
صاغ يارىسى داغ بايلارنىڭ ايليق حرارتى
ايله يورتلىمشدى ايندى، اوه كوكتى اورئنه
الئىنى چيكيشى، بير آز اچلميشدى. گوموش
سېته بندىڭ كنج، شيشكىڭ صاغ دوشونوستيه
دوشمن پارچالارى بارلىمايدىرى. آرقاسىنا
آندىغى شاه بالوطى اوزون اوزون كويشك قىضا
تيللرى ترلى ياناقلارنى توكولمىشىدى. قارا
گوزلرئنىڭ سادە ابرى نظلرلى ايسه داش
يغىنى آراسىندا ايدى.

بن جواب گوزلرئيردىم.

- هه! - ديدى.

بو قىضا غير تورك اولان آغيزدان
ايشىدىڭم جوابدان صورنا آراباجىنىڭ سىسى
گلدى. او: - اڭ چوق لعت ديب داش
آنانلار خاتونلاردىر. ديدى.

بونىڭ نوزمئنه، بايقان برى خيلى
صحتلر گورمىن نظلرئيم ننه قارداش باقى.

قادىن، اڭلەرى كوكسى توستونه چاپراز؛
بو ساكت قىرڭ باشى يانيندا دوروردى.

دقت ايتدىم: اوه، بو وضعئى ايله: اسكى
زمانانلاردان برى چيگه ننه هم چىشنگانساند
سى نوزمئرنى تيكلىش هيكلى اكدير بيوردى.

خىنزور 261 حوزار.

ع. ابوالحسن.

سان و

ادبيات

تائيرلى اولان جايلى اقلابه دوغرى اوحيانك
چاغرىشيله ايرلرله يوز. دوغرىدر، بركون ييز
لازمى درجه ده اوحيانك بوكلكىنى و اولسانك
اهمىتى آڭلاماشىز، هر قنذر بوله ايسه ده،
ينه اوحياندان و آڭلايشىدان محروم قالامورز.
اوچمه ده اوكره مئش بوله آدم آتق اولزومىز.

ييز بوقايدىم ديدىڭم كه هر ريدىل صنعى
اولراق دكل طبعى اولارن باشا بايلر اومت، بركون
آتابله-بىرسىڭد آراسىدا ياشايان عسارمه، يك
تارىخه مالك اولان تورك قىبلرئنه مخصوص
ادائىرى، صنابع قىسه لرئيه ده اقتصادىك يئنى
استعمال قوبلرئنىڭ درينلارئنه ميدان كلن
اقتلارلا ساپسندە نامل ايرلرله ديكئنى كوشم
اولورز.

ققق اوروبو عالم لرى و بالخاصه نورگ-تاتار
يازىچىلرئيه، بئشئش ئش قىفاهيه كوشمئش تورك
تاتار ديللرئيه بوساخدن اوزاق باشاندلارئيه،
داها دوغروسو تورك جاتاك ايسىزلىقى و لسانلا-
رىڭده جانئىز-دوحتلئنى ائپانه جايئيبولورلار.

حتى تورك ديللرئيه اجئى اسمازئدا ايكده ديكئنى، با-
ئىچى جابرله، روحئىز ساطلاخلار ايجمئسندە
يوارلاندىغى و عين زماندا توركله تاتار ديللرئنه
دائر بير املا، صرف-نحوك موجود بولونما-

دىغى ادعا ايدىليورلار. نه خطاسى
وار. ييز اوتئزده ائى ييلورز كه، بو كوئكى
تورك دىلى عرب-عجم اصطلاحلار ايله و
سوك آڭلاملارده هيچ كىسه كك آڭلامدئنى
اچئنى ككلملر ايله دولودر. بونى هيچ كىسه

هر ريدىل طبعى اولراق كدى آهنگى،
شومىسه، طبعى و خصوصيته ياشايا بيلەر
ادبيات، سنت و مدنيتك ابداع ايتدىكى فلسفه
علم، عادات، عنعنات كى بر چوق ديكرنجلى
لرئده ايشته اولمه... اكتر بوندان محروم
اولور ايسه هيچ دمترفى ايسه،ز، همان اولهر...
ييز بو كرون، بىرسىڭد ايله آتاي آرا-
سى اوزانوب كبدن قوسال محرارلرئى تارىخى
اوبلار ايله اورتىن واسع اولورلر؛ اولنلارىكندا
بئسى آكان بلدئرئى ديكه بجه ك اولور ايسه: يك
اوراده اساطير حياتى آڭدئران قافلئرى، يك
بر دولو ساطيريه، آهنگه و رنئكلره بوانئش
ديللرئى ايشيدمئش اولورز...

بولارلا آراسىدا بزه الايقن، حيائىزجه
اڭ دوشماكلن صدارلك بىرسيدە: نورگ-تاتار
آهنگى و بوكونكى حيائىزى اوقشان شرق
صدايدىر كه، حالا اونى ديكه مەك و ايشيدمەك
اولزومىز.

بوكون هر قنذر ييز داغلىلر تورك دكل
سكه ده، ننه ييز اونى قنذير ايشته كمدن كد
يىزى ير دورلو آلاما يوزز.

بويطبعى بر جراندر كه، مادى و معنوى
استعمال ساحلرئنه، ميدانه گلن اجتماعى-مدنى
عامللرئنىڭ انكشافئدان قوروتولامدتلارنى وبالخاصه
شرقده ياشايان مللئر ايله برابر ياشادىغىزى و-
دانما سيقى رابطة سندا بولوندىغىزى ائبات ايدىيور،
ايشته اونك ايجوندر كه، بوكون ييز ييزك
تيلغىتاجىدان و نك دورلوا سولدان، كىتابلردان

انكار اېښه پور. لاکن بونکه تورک دېلى کدى يو بسک آهنکلى آذارښندان وېرلى ته رښتولوغيا- اصطلاحلارښندان، جانلى شپوښمندن محروم قالمش و بونى کورپه پور. باخوده او بوکون عرب-عجم اصطلاحلارښندان فوروتولامبور ديمکده دوغرى اولماز. بلکه اولارلاک جوښى تورک حيات و بېټولوژيښه اوښون اولراق قبول ايښلىش-تور کلمتش بر سر اصطلاحلار که، تورک لسانينک وارليغنه بر خال کورومز.

دينادا هلکى بر لسان واردر که، اجتماعى، سياسى و اقتصادى وښتارندن آمل اولراق فوشولاره مراجعت اېښمون، اجنبى اصطلاحلارنى قبول اېښه مون؟ لسانلارنى بين الملل مقياسدا اولماسادا حقيقي بر لسان شکلى آذراق زنگين لشدېر يمېن؟ بو کون بوله بر لسانک موجود اولدېتى بز يله پورز.

نمونه اولراق بو کون ييز تورک-تاتار ډلېرېنى کورستره يلرئ. بونلارده باشقا ډلېر کي، خارچيدن بر چوق کله يې قبول اېښمده-علی-الخصوص بونى قبول اېښه و اولارنى خصوصى مال ايډرک مللى لشدېر يمېه - تور کلدېر يمېه مچورېدر.

طبيعي که، هر بر لسان بونى قبول ايده ييار. لاکن کدى سرفه ديگر اجنبى صرفردن اصطلاحلار، تورک باشيښه اولمايان يانېجى عبارلمرى قبول ايډمئز. اگر بونى ييارسه داها حقيقي: تورک-تاتار ډلېرېنده قولايان: عرب-عجم و اجنبى کلمه لرگ معنارنى اجنبى لغتريده آراباجاق اولور ايسه که، شهه سز که، تورک لائى و جهانان اوزاقلاشمش و جانلى جياتدان محروم قالمش اوليرئ فقط تورک لسانى- اونک وارليغى، بو لسانى و جهانان-دان اوزاق-

لانماش و عين زماندا بين الملل ايده اولوژندان محروم قالمشدر. اگر او حيات شرائطى اېچينده ياشايان عضرلرگ ډلېرى بکى آذالارداى

و کديلرېنه مخصوص بکى قيافه بکى شيورلرن محروم قالسه-د او زمان ياشامازمهان اولهردى. فقط بو کون بز بونى کورمه پورز. هر قدر عضرلردن برى جېرايى-ته-تو-غرافى جهلردن اوزاقلاشمش، فارائق کوشلرېنه ميقالراق ايزلمش سياسى، اجمايى و اضافى جهانک اغېر يومروقى آيتندا بو يوشلر سده، نه ډلېلرند شوق وارليغىښک معنوى حيات آهنکى قزليدېتى کورمه يېښئ. او دائما ياشامش و ياشاماق اوزره بو کلمشدر.

نمونه اېچون اسکى اوغور جادان شونى کورته يارز: «آرسلارنىڭ يورېښن يورېپ اوچايان بالق نڭ کيدېتا توروب اېتو يارو بوردى»، «عنايت-ترجمه سى: «آرسلارلاک آدميه بو-ريوب اوچان شهربنک (بېکنک) اوتسه مده طوروب ايتوره کيديو بوردى».

اورخونچانداى ديگر بر پارچا: داوزه تورک تاشريسى تورک اېتوق بېرى سوبى آجا يتمش تورک بودون يوق بولماسون تين بودون بولسون تين اقانم ايلارسى قانغين... الخ.

ترجمه: ديوقا بده کى تورک تاگرسى، تور کلرگ حقدى يه، سوملکلى بوله ديش: تورک ملتى يوق بولماسون ملت اولسون ديه بام ايلترىسي خاقاله آتم... الخ.

عصرلردان بوکونه قدر کان تورک تاتار-ډلېرېنى مفايه ايده چک اولور ايسه که، فرقى، بالکئز بوقرئى کورمش اولورز. ايشه بوکون دنياده بوقدر جانلى او- لاراق واردمش برلسانى و جياتنى اولاراق ياشايا کلمش بر آديانک وارلنى يلدېکېمئز يوقدر.

اگر وارايسه بزه کورستره سولار: يريزمان قاقاش تورکلى، اونکدا او- نسمده بريسنده راحت، راحت او بويان تورک قيلارى، بوکونکى جياتدان محروم ياشابورلدى.

اغلارى ښدېردى کى محيطك-طېنك آواده پورولرى قدر ياشاماز بولورلى عن زماندا، کدى لرينى سياسى حاکلر قدر سرت-آزاده حس ايډيورلدى. لاکن بونکه اقتصادى-مدنى استدان قوروتولوبى کورته يلمه پوردى هر تقد ر اولار کتدېله لرينى آزاده و سرت ياشادېلرى رسما- اعلان ايشلر ايسده، نه اوساحده بر او قدر بختيار حس ايډمه پورلدى. چونکه وقتله اقتصادى ياشايشك زوالى آسيرلدى. مادام که، بر خلق کدى حياتى، مدنى، اقتصادى قور-

لوشينک مين اساسلارى اوزره قورمادى؛ او ملت سياسى جهندن هر نه قدر غلبه جالسا يله حياتده کدېلرېنى غالب و مسومد ع. ايده مزلر. تورکلر ده بوله اولدى. تورکلر، هر زمان سياسى حاکلر اولدېقلى حالده «مدنى آسيراره» نامنى تاشلشدر.

ايشه، هر نه قدر تورکلر بوله اغير وښيت اېچيرمسنده قلمشلر ايسده، نه اولارلاک آلچالمانى و «آتون دوره نڭ بېقلماسيه اسکى مدننگ سومنسه (انحصاطى) کورمه پورز.

بالمسک اونگ درين کلکرينده مخفى بر صورتدا يوکلمسېکى کورستر ميور. بونلارلاک هېس زنگين بر لسانه، خلق آديتاه مالک اولدېقلى اېچون د کلمدېدى.

بونکه بر اېر آديتاي دائما سيمى لسانارى دائما دوغما آنا ډلېلرېنده اولمايدلر. فقط تورک-تاتار عالمى اېچون عمومى بر لسان-عمومى بر آديتاي يارناماق مسئلرېنى ايله ييه سوره- کلمش اوليوردى.

بو بزجه چوق مهم و همده چوق جيتين بر مولهدر.

بونگ اوزره يه- بوندان اوللر-د. بوبوک تکليفار، درين فکالرېنى يورتيډبکلرى کيى بوکونکى بکى البته قوبه سېنده کندى-آنى کاغذ اوزرېه قيد ايشمدر. بو آتشاباجى بر

نقطه. لاکن بجه بو مسئلهه کرېښمزدن اول حياتيمزده بر نظر آتايىز بکه، اوندان بر چوق عبرت درسلىرى اوکرمه شش اولورز. اولاييز ۱۹۰۵-۱۷ نجي سنلرېنى آلم.

۱۹۰۵ نجي اغلابى (دورنى) تورک-تاتار عالنده اغلاب افکارنک ايلگ قورغنهش، بکى چريانلارېنى حرکت کلمش بر دور ايدى.

بو اغلاب-تجدد دورى عضرلردن برى روسيه و خارجى قاپانيزمک تاثيرى آتندا دوغولان، داخله-خارجى تحقيقاتدا دېکيله و نهايت اجى اضطرابلار اېچيرمسنده بويون تورک-تاتار علمتک کچيردېکى بر اغلاب دوريدى. بو اغلابى شرکک آک اوزراق کورشلرېندن ياشايىز، باقر، بجرسفيدک قيلرېنه قدر بايلوب کان، ويره شن ملرلاک آياغه قالمسته سبب اولمشدر.

بو کوندن اعتبارا شرکک هر کورمه سنده بر بکى لک و حياتنه بر جانلىق کورومنه؛ ياشابور.

عجا بو قرالېق کوشترلاک اوزرېه بر ايفان بو بوبوک تاثيرى نه ايدى؟ بو شرق باغظلقنک حرکه کلمسته سبب نه اولمشدى؟ بو استحصال قورلرينک وجود کورديکى و بو ۱۹۰۵ نجي اغلابنک تاثيرى و اونک پشش ايتدېکى اغلابى فکرى و حيزمه تاشايان اغلاب روسى د کلى ايدى؟ آوت، غرب ايله شرکک آراسندا فواريان عيسان طالع لرينک طائيشي بر اغلاب چريانيدى که، عضرلردن برى غظت او قومسه دالمش قوجه شرکده حارسمناسنه و اوغورسز منحوس اوښوندن اوياناسنه سبب اولمشدر.

بو بوبوک اوقتبار اغلابنه وارنېجه قدر ايدى.

اوقتبار اغلابى شرق مللرى اېچون و باخاسه مظلوم فارا خلطلردن اوترى ايتکچى بر قور- تولوق کونى اولدى. برنجى قوروتولوش کونى ماساللرندا تصوير ايډن «آره کنون» قوروتولوشى

كندی ایشینی گورویور و دائما کیسه به سورمادان کندی جریانی ایله آقیور. بو کون بز بونی دیکله به مجبوریز.

ایشته اونیک ایچوندر که، بو کون بز نه بوردیولارا قارشو بیکى بر تکلیفه بولوناق فکرنده میز و نده خلقیله ره، چونکه، ۲۵ میلیون تورک قیله لریک جابت مامات مسطلرینی بر آوودجه کی ناقفاس تور کله زیندن آسلی گورمه بوریز. بلکه عمومی تور کرکک مشترک منافعتیند و اقتصادی اجتماعی قورولوشینگ ایلری سوروکه دیگی شرایطدن اصلی اولدینینی ییپوزیز... بو یر.

ایکنجی سیده: عمومی بر تورک لسانی یارانماق مسطلیدر که، سکوتله که چه میجه کیز.

اگر بو کون بز بونی عمومی تور کله مخصوص اولماق اوزره ایلری سور- کیجهك اولور ایسه که، بر خلیادان عبارت اولوب قالاجاندر. اومت، هج بر لسانی صنفی اولراق برانماشینی گیمی، و هج بر زاندا عمومی اولراق زور ایله یاراداما یز، بلکه جانی اولراق یارادا یلرین.

تور کرکه مخصوص بر لسان یارانماق فکری وار ایسه ایلک سیرادا کندی حیاتی، آنهنکی، شیوهی و طبیعی ایلره مقایسه ایتیلدیر. تزمنولوژییالاری عموماً اولراق قبول ایتیلدی. اجنبی اصطلاحلارینی بین الملل مقیاسیندا آتیلدیر. ایشته بو کون طبیعی اولراق رایونلارشم تورک لسانلارینی (لهجه-شویه) داها حقیقی اولراق بولونورلادی.

تورکیزمه قارشو تورک عالمینی برلشدرمه به بو کیسه لته یی سبب اولش اولچاندر.

مالیک.

ایشته مقله تورکوزوی قورولتی بر عهسیده یازیلدیر. بو کورنده صدی یئگیلکینی و اهمیتی ایتیرمه دیگی ایچون چانی ایدریک.

اداره.

ایسه ایکنجی سیده حقیقی اولان بین الملل مقیاسندا کیشی بر ساحه ی آلمش بین الملل قورولوشی بایرامیدر.

بو انقلاب سایه سنده حاکم مللرک تختلری داغلیش و محکوم مللرک حاکمیتی بریا اولمش و بونگله مظلوم شرقی مللرک حیانتدا بیکى بر دور آوودج اولدی.

۲۵ دوری ۱۹۰۵ نینچی نینبنا جوق جانلی و بین الملل وضعیتی آلدینیی گیمی بو دفعه بوتون شرق مللرک برلشمه سیده سبب اولمشدر.

بو برلشمه سایه سنده عموم بر خلق افکارلرک، دوشونجه لریک برلشمه سینه و بونگلا برابر بویوک بر کله به مخصوص اولدینیی گیمی بونلاردا دا بویله اولدی شیمدی بورادا سنارن بری اوگریمه میش و کیسه طریقه زیندن تدقیق اولونماشیر بر لسان مسئله سی دوغولور.

هر کس بونی تحلیل ایتنک خلیاسینا دوشور، بونک اوزده بره بر جوق مباحثلر و مجادللر آچیلیر داها دوغروسى بر جوق جریمان دوغولور.

تور کیده عرب اصلاحاتچیلری ایله بور- دجیلارک مجادلری، روسیه ده ترجمانچیلر یله فیوضاتچیلارک و صولا زاملاردا ملالصرالدین چیلر ایله منافق مدینتچیلرک منافقه لرته تصادف ایدیلور.

کبیلر تورک بوردنیک دینیی، کبیلر ملالصرالدین و بعضلری ده بونلارک هبیتینی کاره آتاراق عمومی تورک مللره مخصوص آدی بر لسانک وجوده کیتیرمه سی گیمی تکلیفدره بولونورلادی.

تیجه ده هبیتی قورو لافلاردان عبارت اولوب قالدی. چونکه، حیانتز ایسه باشقا بر شیئی تبلیغ ایدیلور و کندی ایشینی گوربورودی. اگر بو کون بز بو قدر مهم مسئله ی تحلیل ایتنک ایتنر ایسه ک تکرار سوله بورک. هر شیدن اول حیانتزه بر نظر آتما ییز چونکی حیات

فولکلور وا آنی اهمیتی.

بو گونگو یزین اوخوغان، ییللی، مدنی بولاشلار ایچون اولزلی جان آزیبی، اجتماعی باشاوتو آچیق گورسه گن گورگوسو بولغان «بازیلی ادهیات» (تصوری ادبیات) ی بار بوسا، اوخوماغان جاهیل خلقیتیزیندا اوردن امسه ریگن کوبنده شولای باریندا ایچنده کی تپوله رته کومه گی تیب گله گن «خالق ادهیات» ی باردر. بازیلی ادبیاتی لیریکه، دراما و بولای باشاوتو تورلو جودلاری بار بوسا، خالق شفاهی ادهیان- تیندا شات، کولکو، قایللی، میغیل بالارینا یرلی گورسه گن، خالقی اولبولور، باشاوتو قاروون اوز تشبیه لری بولان، اوز تیللری بولان آجیب بره گن، آووزلا- ریندان توشورمی یورتوبو گله گن شولای تورلو- تورلوه لری معناوی قینلاری وا اولانی بهمشلری باردر.

تله، خالق آلائی، آتلارین «لیریکه»، «دراما»، «حکایه»، «پایما» فولان دپ یوروتمده کوب ابرمه دن اولزلی آتا- بابارای تغیب گمگنن. یوماق، چه گن یوماق، آتالار سوزی، سارین، یرن، ناقاق، یاس والنج ده گن اوز آنلاری بولان یورتوبو گله لدر. (1)

یوماقلار.

کله گن هج یر زاننی قیزغانلارن، دونانی قانغا بولسادا آرتین- آرتین ادهیان آخارمه یان بار ایشینده باجزوولو بولوب تابولار. بولار اوچونه یوماقیندا ده گورسه تله گنده بیکه قیز ایشیلان قیسیمنا قیسب اووانیب کول اتمولره، اولانی آلیب کا کبینه دن توتوب ایزلیده تابوب بولمسلدی یر خیشولار نغفیده قویلانی سوبه کی نسی بولان یوتوب قویولار، آزداهالان سوبه تله بولار اولتوروروه ده کیزلرده ن اوتوه، آداملار اولتوروه، آداملار تیریشبو، غایبده کبی سیرلانی بیلولری بییک هونه رلنی وا بولاردان کوبنده اولولاریندا اتمنک یر زاندا دا تورکول. یوماقلان قهرمونلاری اتمنک ایشله که قاراغاندا کوكده، برده ده گنه یین یرده بولار باجارما یان زات بوک.

باشا توکول: هازیرنده شاهارلار، عاسکه- رلره بولار، باقچالار، دونیادا هج یر انسانغا کورونمی قالاغان کوبنده ناماشا سیری بولاننی بهسلنی کبیب گورکوبنده قالماق بییک اولوم نه در اولما یان، توتان بولونده قارشی

هو نه رده خالق رومانچيلاړي چېنکه گيچي
ياشهرنمدن سانلا.

يومقلاڼي باش قهرومايلري يا کهچهل،
يا بهنم، يا توواجي، يا قوچيو، يا کيښيز،
يا بير ايښيز، يادا اوج قارداشتي چيک کيچسي
يادا حالدان نوشکن قرت، يادا چاشي بهنيمه-
کنن باش، يادا قايتلار، قزلار بوللار.

ايښي بولاني بوسا باچالار، خالار، بيلهړ،
بايلار، باشقا تورلو خلقي قيتين سورغاڼلاربولان
ساليب تارنيشديرا.

خالق يوماقچيلاړي اولزني آلمايزي ضعيف
بولاي توبن صفدان چيقدن يانچيلغان قاهر-
ومانلاړي باشن سانقلا. اولزهر سويکن-
برهنه تاريخي بهرلده قايداندير بهلگيښير
کوجلهني کومه کيچي امټب چيچارا، چاراسيز
چيکيکه لکه رمدن ايشان قاهرومانلاري، کوجلو
ظولموجو خالغا، باچالغا، آلاني باشقا تورلو
قوروقلاړيدادا اوستون چينا.

باريدادوشمانلارين ماشاغافارادات اول
ييرهوړين ياليديرتاه خلقي آلدیندا کولکو،
ماسخارغا قالدیرتا، گهوتدینده يوماقلاڼي موضوع-
لارين ياخني ترکيب قارغاڼادا توب مورادلاړي
باشدان آياق سفتي تارنيشبولارين اچماق بولوب
تاجاييز.

ايديوغيا (مفکوره) ياغندان آفاناندا بولاي
يوماقلاڼي بهسپهري بوگونکو مدني دونياني
مانتالان بورژوا پانچيلاړيني کوبه ريدن شولاي،
اساسلي، مسئلهغا داغي دوروس، داغي انساني
باناشخان بولوب چينالار. بويوماقلاڼي بهسپهري
زامانلاړيندا کوره، زامانلاړينداغي يير - يير بوش
اينانولوغا کوره ميکنن ميک تورلو اوستايقلار،
هونه رلر، نلر بولان نهچيکنه امته رلر تهک
توبهنگي سفتي واکيله رين بک ياړيلي، اول
کوجلو، ظالم سفتيکيلر يين بوسا بونولاي جوزو

قارا، ايريشغان امټب چيناربرلار اولاي يير
زامانلارادا بولار دوشمانلاړينا قارشى تارنيماي،
آجبق کويده مورادلارين آگلانماغا بولانلار:
سيز نايئاساغزدا، يانچاساغزدا ياړيقلاني آلمايز
ايچي، سابانچيلاړيندا سيز که اوستون چيشيپ
بولانغان قهرومانلاري بارديب خيال خيالاورونو
خييلي ياقلاريني ايچ يوزون خالق بولانلاري،
خالق اولاراي بولان بهزوب بهرکه نلر.

تهک نه خفيقا ياغندان آتالاريزيني رومانلا-
رندا حکما بهلاريندا يير آت که ميچيلکلر بولا.
دول کوب امسکيدگي زامانلاڼي، يادا بوگونکو
گولنه يوسادا جانلانديرامانديب آيلانغان ،
اوخوښان، جاهيل آتالاردان اوزوقدا بوگونکو
مدنيت دونيسيندان مدني اوستا يازبوچولاريني
نهسفتيقلين ايزلپ چيقتاق هج يير بول بولان
اوشامادا اوشاماس ايښي آتايلاړ يير موضوع
آرتي - آلدی آلاتوروغاڼلاريدا باريز موضوعو
اوبوينده يير مورادني امسکوره توروغاڼلاريدا بار.

موضوعولاريني باشلارين بولان قايسيدا کويوسو
حالدا يير تورلو سوزلر هوران بزوي، آخيره-
لاړيندا شولاي يير تورلو يتديره گانه لکه ريدنه
بار، بلکهده کوبوده شولاي آتاما بولاني بولغا
که ميچيکله رمدن ساناپ سالماغا ياراماي. مني

نسيمه کهله بولاي بهرلري اولزهرنه کوره
بلکنده قولاڼ آسيوجولاني ياليديرماس اوچون
گه لنتيره گن قايتلاولاري، ياغي توبهنگي
سفتني واکيله رين ظولموجولاني آلدینده، زيلگن
قوربان امټب چينارماغا سوسه ي کلتيره گن
هونه رلري بولماغا يارايلاړ. شولاي بولسادا
بولماسادا بولاي آت - ماز زانلار اولاني قيتيلا-
ريني آلدیندا توغاس بولوب توقماغا اوشاماي.
آگر ييز بوگونده مارقيسيت قاراشي بولان
آختراب قاراجاقوساق شه کسيز هج اوخو
يازو بيله ميکنن جاهيل آتالاريزيني آرالاريندا
نمرن آگلادلو، کوب حاجليلي، توزلوکو

آلدیندا ياياسايان ايديلهري، شاعيره لري بولغان
ايکنن دهجه کييز.

ييره بولماسا اوزغان، وزاقداغي باشونو
ايچينده بولغان قاتلاولاي؛ آزالارينداغي ساولاي
بولوب کلکنن قالمی تارنيشبولاني باشيهرمي
آجيب بهرکه کليليچي بار داغي بولماسا خالقي
تيلين، خالقي تاربخين گورسه تگن خييلي
سوزلدهري خييلي چيقتاغادا ياراي ايښي

اني ايچون: بولاني ايچينده کي امسکي دینهي
امسکي آدانلاڼي، امسکي اولياني، خييللاڼي،
شه کسيز ايتهلني زاولالاريدان قورقماغا توشمسن.
قيغاسي آتايلاړ باريندهمه زامانتيآ کوره توبن
سفتي مفکوره سين، آگلادون تربييه امتهک
بولون کوزله ييزديپ قارغاڼلار.

ايښي تالچيقتاغا توشه گن يير ياني بار:
او کونده ييز يير تورلو قادرين ياييب چييمانا
باشلاميز، بولار هير يير ملهتي ايچينده هاليکه
ياشاپ تورا، ييز جاهيلک بولان قاندي تارنيشتيز.
خالق آگلادلو بولغان ساين يازيبي آده يانهاغ
ياغب آواجاق، باش بووولاردا بولغا هني
«يوماق» ديب نهسکي دونيا؛ نهسکي مفکوراني
قاله نلاړي ديب کوگولسوز قاراجاق آگر شولاي
اويلانسا کوندمن گون قارتلار بولان قابورغا

بولاردا کوره باراجاق. بولاني کوب تورلو
موزعه اغيلاريدا بار، بولاني قارت قانونلا
آيتانغان آلاړ چيغراغلاريدا بار، آتاما اولار
تولوب بارالار....

هج بولماسا اوزغان زامانلارداغي باشوادن
او زامانلارداغي خالقي ايتانولاي يندان تولو
بولماسادا يير آت بيلک بهرکه گن داراجادا
سامادا چييلسا ايدي.

شورلار ييرليکينده بارنده خالق اهميت
بهرلده، اولکه له رين اوپره نه گن چيمنتلاړيني،
وا باشقا تولو-تورلو کوبلر بولاندا خييلار.
تهک ييزده خييلپ، چييلسا اوستونده ايشلمه،
تائيش بولسا سوبه گه لره اوچون سامادا باسامادا
باسيلپ گورونده ي. خالقي يوماقچيلاړينا ييز
يوماقچي ديب ماسخارا قاراشي قوياق ياراجاق
ايدي.

ع. ص.

1) يورينکه ماسوخا گه گن دوللاني کويوسو گه
ميال تيب کورسيتو ايچون يير بوساق چييلارماغا بولماق
ع. ص. بولانسان بولان بيلک قهرمانلاري شمس سلف
نيلارون بولان بوسه لاني بيله يکته کوب آتوروده گن اوي
بولان تائيشت بيلک.

عمومى مەتھەقىياىسى.

- ۱-مەملىكەتتىكى چوقۇق مەھسۇلىنى تەقدىرەن بۇرماقباراق اوگورەنسىن (چوقۇق مەھسۇلىنى اوگور نىڭ خىتىدە ياتۇسكىنىڭ مەكلىپىنى ئاسىل اوگورەنمەلى. آدىنىلى ئىزىنە مەرچىت اىنەملى وھىنان مۇئەلىكەت كىتابى مەكتەپلەردە بەداغۇزى» آدىنىلى ئىزىنە وھىن زاماندا يروفىسور قارىلىو- ئىن» چوقۇقنى تەدقىق اىنەمەتۇدى» دەردە وھىنوا پارمولەتۇنىڭ تەربىيەنىڭ بەداۋوزى اساسلارنى» وھىن وھىسۇلىنىڭ پىراقىقىوم بەداۋوزىنى» يرو- فىسور مولوزۇنىڭ «چوقۇقنى و چوقۇق مەھسۇلىنى اوگورەنمەك سىخەمەستە و» بەداغۇزى قالمۇسۇنىڭ ۱ نەچى جلدىدە (۱-۲۱۳) مەھسۇلە بەقتۇرىڭ.
- ۲-كۆستەرىشلەر تەلىم ايت. گۆستەرىش اىمىنلانى بۇتون سىنە كۆستەرىش ايرى آلتەلىرى، سىنە قارشىسىندا دورايراق وخرىدارلارنى اىنە ھىر سىفامىيانىك اوگورمەك.
- ۳-نۇرئال (طەبىئىي) بىرەدەنلەرى گوزۇل رەس ايدىمىش و قارىتايمىش مودەللەر. سىنەك مۇسۇمەتكە آزارەققە دار اولانرسىلەرى گۆستەرىش اىشلەرى گۆستەرىمەك اىچون آلك گوزۇل وھىن بۇلوالى (سەجىتەندەن اول مەھسۇلەندەن سۇكرىا وھىنچىت آراسىندا) مودەلىك ياخۇد رەسنىڭ خاتىرقەرىنى اوگورەتمەلى.
- ۳-سۇلالىرى آيدىن وھىن مەن بىر شىكە وىر. سۇلالار غىر مەن وھىن مەن بىر شىكە اولمالى، چۇنكە سۇلالارىك بۇجۇر وپىلىشى اولال ياسۇنكە چوقۇقلارىك باشقا شىكە آلتاماللا- رەنە سىب اول. چۇبارلار آيرى-آيرى چۇ- چوقۇقلاردا اىشەيدىلەملى، بۇ دورا اىقتىش قارى- لىشنىق لا بۇق بارماق قالدۇرىمىز. خۇر شىكەندە (مەلۇمىسى بىردەن) چۇبار اولزان وپىرىلمەلى كە مەئەل مەركب اولماسىن.

۱-گوزۇل بەداۋوزى مەھسۇلە چوقۇقلارىك اوزۇتەن اىنەك اقرى اوزۇقلاردا كۆندۇرەلمەك دىھىنىن مەن رەسە خىلالا رەنەن دۇر وھىن اوزۇقلارنىدىن اىنەك... بۇقەندە مەنە قۇرەمەنىڭ ۱۹۱ نەچى سەھىپىش ۱۵۲-بەتتە تەربىيە قىلىنى.

- ۱۱-چوقۇقلار اىگەشۇب راحىت اولمادان واولار دەرس دىگەنمەك كەندەن اوزى دۇقەرنى بىرەردە تۇرۇلمىغانچە، دەرس باشلامالى بۇقەندە ايدىلمەسزە بىردەس بۇچ اىنەك اولار وھىن سىجە اولار.
- ۱۲-دەرس لازىم اولان تەربىيەلىرىنى سۇرۇشنى (كافىزە مەركەزم اوجى چە تەبلىش قاراشنى) دەرس اىچىتىدە دىكل دەرسدەن اول خاتىرقەلىملى.
- ۱۳- (كىتابلارنى بۇگۆنكى) (دەقتارارى اچكۆز) كىمى تىكىلەلەر بىلا سەھە بۇبۇ باشقا مەنەن اويۇن اولاراق اولمالى مئالار (اوخۇمىق اىچون كىتابلارنى اچكۆز) (يازماق اىچون دەقتارارى) لى... وھىن زاماندا بۇتەكىك لىدە قارشىق ايقار. دۇشە دەن اىقتىقام اىچەرسىن اولمالى.
- ۱۴-يازى ناخشاىندا خىط تەرسىم اىنەك واپ ياخۇد اىن چە كەمەك لازىم گەلەرسە وھىن قەنەت اىنەكەندەن اوزى بۇنلار نەقىس زاماندا اولمالىدەن.
- ۱۵-چوقۇقلار كۆچۇك اولدۇغۇ قەدراياخات اطرافى و چوق اولمالىدەن. و اىنتاخ اىنەكە كىتابتە پەرقەك چاقىل مەنەنل و تەجرىبە لىدە كۆستەرىمەلى، و اوندان سۇكرىا وياخات و كۆ سەرسىنىڭ تەبىرىنى وېنەنمە دەرسەندە اوگورەتمەلى.
- ۱۶-بىرىنچى غروبىيادان باشلاپ باراق چوقۇق قىلارنى بەگىن يازمىلارنى و اوقۇملارنىە حساب اىنەلەرنە تەختىقى اىش ابارمىلارنىە دقت و- رەملى.
- ۱۷-تەصلىك اىنداسىدە چوقۇقلارىك باش- كىلەتقارلىرى؛ مئال يازى غىلظەلىرى قىرات بۇغۇن- قىلارنى؛ حساب ايدىمەنلەرى قۇرۇقۇلو اولدۇغۇ- ندان مەن بۇسەلەھە احتىاط اىلە باششالى لاك چوق بۇلە اىشلەرى كەندىسى ياپاراق اولارلا كۆسە رەملى بۇرادا اىنە تام مەنەسە چوقۇقلارنى پار سىف قۇباجاق شىكەندە بۇق اىتچاق اولارلا-يە دېم اىنەك فەكرىلە، قىفۇق بىلا بۇرۇسىندا درەك مەن

- ۱۷-لاپاراتور مەنەلەرنى ھەر بىر چوقۇق بايىملى قىفۇ بۇسەتلا اىمكىن خۇرچەند اولدۇقىدا مەنم ياخۇد بىر طەلە تەجرىبە بۇر بۇگۆنكۆسە اولدەن خاتىرقى اولمالى.
- ۱۸-وھىن زاماندا يوكەك بىرەردە ھىسبىنىڭ گوزۇر چەكى بۇرۇشنى اىچەرسىدە تەجرىبە كەچىر مەلى بۇرادا چىدى اىقتىقام رەغابت اىنەملى. ھىچ بىر مەس گۆبە يول وپىرىلمەلىدەن.
- ۱۹-اوزۇن مەدەتلى تەجرىبە كۆستەرىشلىلەرنى زامانى قىفۇ و اوللارنى ساقلاپ يىلەمەك دەرمەجەدە مەن بىر پلان تەربىيە اىنەملى.
- ۲۰-ھەر دەرسدەن اول تەجرىبە خاتىرقە- شىركە دەرس زامانى تەجرىبەك بۇچا چىقىمىن، ۲۱-يىللىق اولاراق تىزىملەرنى شىكىل ايت واولارىك نەجىسەنى اوگورەن
- ۲۲-ھەر نە شىكەندە اولورسە اولسون تەدقىقاتىشلىلەرنىڭ مەن مەقسىدى اولمالى، چوقۇقلار نە چۇر كۆچۇلنى تەشكىل تاپمەك اولورسە اولسون تەدقىقات اىشلەرنە باشلارسادا مەلمدە خاتىرقە اولمالىدەن.
- ۲۳-تەدقىقات اىشلەرنە آمرىقانى كىشف اىنىش كىمى باشقا! تەدقىقاتدان گوزۇلەنەن باشلىغا مەنقىد چوقۇقلارىك اغىشى دەرمەجەدە شىخى قەلباتلارنىڭ بۇزە چىقىمى و تەدقىقات مەنەدە ابلە اىنشا اولمالارىدەن.
- ۲۴-قۇبەقىسە تەرسىس اىنەك مەلمەن اىنك نۇبەدە قۇبەقىسەك مەھسۇلىنى و اجاتىبەن علاققەدار اولدۇغۇنى آلتامىشنى سۇپ اىلەن بۇنۇگۆنكۆسە قۇبەقىسە مەھسۇلىنى تەربىيە ايدىلىدىكە بەرلى شىراقت وھىن زاماندا خاتىرقە اجاتىبەن علاققەدار اولمالىدەن.

۲۵- بوتون فالنك گېدىشده قوبىه-قىبك اساسى استحصالات مسئلهسى نازده دوتولمالي ابجرىسه االمالى بوقه اساسى استحصال مسئلهسى ايله علاقتدار اولمايان اوقوماق صحت ورس چه كىمك كېي مشغول اولمالي.

۲۶- ايشنك كېيىنىنه گوره درجه نېين ايت! ايدىكى درسلىرى كېچىش درسلايه علاقه در ايت! چوچوقلار «2» دېسه گه تاملېي نېسه مشغول اولمايقلاراي حالدا «2» دېسه گه واوي اولگرنه مگه چالشا.

۲۷- ميم دانا تدرېس زماني قولايان چيئه، عاديدن مرگه، ياقندان اوزاقه-قوتور. نهدن آسترافته، معلودن مېهوله كېچملي. بېضا حياتنك طلبي اولزوره اول چيئن وصوگر قولاي مسئله حال ايديله بيلر.

۲۸- مېكب حال حاضر اولزورنده اسلاملاير ايدىكى وضعيتي اولگرن تاگه گله چه گي باخي قورا بيلهن. تاريخ اولدوغو ايجون تاريخ ايله اولغراش چوكنه حال حاضرده اولگرنه ميه گومك ايشمه يك تاريخ تاريخ دكلدر.

۲۹- آقبفت (فعل) سورنده تدرېس ايت داها طوعروسى جاني و غايت مرافي بر شكلده درس آبار. بوتون قوبله لري و ضعيف لري بر سوزله بوتون غرويولر ايشه جاب ايت.

۳۰- ايشمه گه مانع اولان بوتون حادثه- لر ايجون انتظام يارات، بوتونگچون گونده ليك خى هر درسه گوره. بوتون مكب ايشلى ايجون عمومي بلان ترتيب ايت. بوتون درسه لايىنجه حاسرلاش دوندوغون مقصد ايريشمك ايجون بوتون مانه ربالي و لازيم اولان شى- لري نويلا!

۳۱- صفنده انتظام بوزولان زاماندا مېليك بوتون چوچوقلارا قارشى ساكت،

آرام اولگرنه ديهه مراجعت ايشمى و عين زاماندا تكرر قورقوناسى دوغرو دكلدر. بويله حاللاردا معلم بوزوتو بر چوچوقه دوتوب اغراضى بيلدېرمسى و ياخود برقتر ناراضى كېي دورراق درسي ساقلاناسى دها گوزلدر. بيليك اولنده مملتك چوچوقلارلا هاوزى كزي بويله اداره ايشملى سكره موضعيه مقاد و له نامه باغلاماسى هيچده دوغرو بر حركت دكلدر.

۳۲- صفنده ايشك گېدىشى مملتك چدى دقت و آقارچي باقتلاريله بيليشمليدېر بوقه «هاموگرز يازديگزمي» «هاموگرز يازديگزمي» كېي سؤاللار اولمالي در. بويله سؤاللار بعنا انتظاميك بوزولمايتا سبب اولورلا.

۳۳- اولگرنه تيلن شيتلر سانسيتق باقما، دنياييك چه سنهاق؛ يالگزن ته واردرسه اونى اولگرنه مكم دكل، نه جور اولمايدر اونى اولگرنه بھلي، نه ايشك بيلمك خى نه جور چيانه تطبيق ايشمگي اولگرنه مكم لازيمدر.

(عمومي منفعلى ايشلر واسطه ميهله)

۳۴- معلم گرهك دانا علمى اصطلاحدان (ترميمين لردن) استفاده ايشين و ياكلش تر- مينلرله باقتى فكرلر كوسترهمين و ياخود اولزوندن يكي ترمين لر قوراشدېراسين.

۳۵- معلم طرفندن درس نه قدر مختاف كېچيريليرسه يازماق، اوقوماق، رسم ايشمك حساب ايشمك الخ... اوقودنده درسي داخلى جاني و محصولدار اولار.

۳۶- درس زماني پلانه رعایت ايشمك برينجى شرطدر. فقط قوسيه كته باقيلمادان درس كېچيليرسه داها دا گوزل اولار.

۳۷- معلم درس زماني صفنده مطلبه نك درسيله، ده قزيله مشغول اولدېقندا بوتون صفنى نظردن قاچيرمالي بويله زاماندا اوقوده، نى ايكى بره بولمليدېر. بورادا دقتره باقت

يقندا صفنده نه دانيتيلر نه قايرباير هينى گورمعلي و ايشده ميايدر. معلم بو ايكى طرف- قلى دقت ايشماييدر.

ايكى طرفلى دقت ايشك مرافي وموقيتلىي كيشمى صفنك تام انتظام ايله آبارماسى ايجون لازيم كهن شرطلردن اك بريجي- سى در.

۳۸- يىگي مېكده مملتكدن عاديليك وولداساق، و چوچوقلارگ گوزل علاقه ساقلاناسى درسك گېدىشيه مانع اولما- ماسى، ظرافتلاشمه، عاقلهوى صحتيه ايشمك ملى قايليا ايله چاغراق بوتون بو كى آرا- دان بردهنى قالدېران كيت كېده درسك گېدىشيه مانع اولان حركته رتامله صفندن خارج قالماليدر.

استحصالات زماني صف داخلنده قطعيا بويله حاللار يول وريمه ملى. صف اصعلا تخانه و اونون ماكنه سى ايه داغدر. قوى ورا دادا ماكنه كېي جدى و دوغرو چاليشقا- تلق كورولسون، ايشك بوجور چدى گيشمى نه ايشك منفعلى و محصولداردر. خى ايش ساحيك اوز ايشنه دقتله باقمانسى و زحمت انشا

يير

معلميك بر نيچه غروييا ايله مشغول اولما فورماسى.

۱- ايكي نوبده مشغوليت.

ايش اولدوغجا اوريشلى و ساغلام و نصيت ايجيريسينده گيشمگه برابر معلميك (نه نرؤى)- سى ساقلانير.

معلملردن چوق وقت طلب ايدباير.

كندلرده ۱۱- نجي نوبه نيك چوچوق- لارى تيز گلهديكىنن برينجى نوبه يه مانع اولورلا و بوتو گورمه كندلرده ايكي غروييا آرايندا ايشى بولمك اولدوغجا متكل اولور.

ميك نورمال برشكلده قورولماسى ميهانه چقاير.

مشئلك بوجور قوبولوشى درسي تام مناسيله سويوق، لذتيز بوجور بر شكمه آبار- ماق لازيم كلدېكي كېده آگلاشمامالي بلكده درسه بدهي وادې بر كوزملاك بريشملى چوچوقلاردا درس ديگلمه كه بر مراق و ايدند- برىبالي و بوقردي مراق ايجوريسينده ايه قولله- قنيت امك صرف ايشمك، برايرجه س چالشاغ هوسى اوباندرىلماليدر. بوزاماندا هيچ بر مراق لاشاق، گولمك، عادى-عالمهوى صحتيلر ايشك لزوم كورولمىز درس ايه تام مناسيله نزمه شش، مكنيك نزمه شش درسي اولار. و بوتوكلده مكنيدن كوزله تيلن مقصدلده ايديلر.

۳۹- اولگرنه مكم اولگرنه تازو ايشنى تجرېوى نظريلر آراماقلا باشقا معلم- برك تجرېولر يندن استفاده ايشمك تحقيق ايت.

۴۰- بوموديقايك بوتون مظهرى اوي اولگرن آما هينى قبول ايشم اوللارى نظردن كه چير اوز بايندا قيتله تدبير.

اوز آقاي (اويقت) تجرېمك ايله هاكي سى گوزل ايه اونو قبول ايت.

فورده قيتوله:

۱- ايشك اساسنده معلم هر هاكي بر درسه دوام ايتديكمه اولاييلونكه قوتى بر بيجه دقيقه آزالتين.

۲- ايكي نوبه آراستادا معلملر يك راحت- اهنه سى و اوطاقنك هواسنك تميزله نهمسى ايجون كفايت قدر تنفس اولمايدر. (براشندن آز اولمايباراق).

۳- ايكنجى نوبه نيك مشغولنى بويوك رنگ وورماقلا بيلدېرمك اولار.

II - ایسکی آری - آری غرویلاری
برلهشدریمک مثلا برنجی و ایکنجی
غرویلاردا بر قید - (+) اشارسی
ایشیک مثبت و (-) اشارسیده منفی
جعتی گوستهیر.

قوررهقیو ایسه وضعیتندن نچورچشماق
لازم اولدوغونو گوستهیر.
مانهئرال ایله تدریس آبارماق مثلاثلوکه
تئسلیق، قوبیلهفن.
هدوقهفات ایدیلمیر.

- یوقاری غرویلاردا آشانغیدوشهک حسی
و آشانغی غرویلاردا یوقاری قالمشاق موسی
اویاتیر.

قوررهقتیولهر:

آ- برلهنش غرویلارا ویریلن مانه-
رئال مختلف اولمالی مثلا یوقاری غرویلاردا
داهما مرکب مشغولیت ویرمهلی.
ب- و یوقاری غرویلاردا مشغولیتی آشانغا
غرویلارا ویریلهمندن باشقا جور ویریلمهلی.
ب- اگه I - نجی II - غرویلار بر
صنعه بهرهلشیره او زاماندا معلم برنجی
غرویدا مشغولیتی بر آری، آری باریم ایکنجی-
دین اولباشلامالی. (مثلا: آوغوستیک آخریتندن
اوقیاتیریک برینه قدر).

III - کون آشیری مشغولیت.

بوگون معلم بر غرویا ایله مشغول
اولور بارین باشقا غروب ایله. مکئبدن آزاد
الموش غروب اوگونئی معلمیک ویردیگی
تایثیریتلارلا وجدی قوتئرلا ایوده مشغول
اولور.

آ- معلملر ماسا وظیفهسنی لایتینجه
آبارماق امکائی ویریر.

ب- چوجوقلاریک شخصی فمایت مقابلیتی

تربیه ایدیلمیر.

آ- اولایسونهک گون آتیریی مشغولندن
اوتری رسمی اغراض اولسون.

ب- هرچوجوق ایچون عائله قورولوش،
ایچهیرسده ایشلهک امکائی تالیلمیر و بو بر
قدر یزیم ایچنای حیانتزده بر چوق انکله-
لهره صادق ایدر.

قوررهقتیولهر:

آ- معلم محلی مازفاورغلانلار وجیمت
ایله علاقهیه کیریشهرک اوز ایشیک مشکللگی
آکلاداراق وشیمک نهدن دوغدوغونو لایتینجه
تصویر ایدهرک بوجور اولمازه بر چوق انکله
لهر نوبهچکنی یلدریمکه اولارک راضیلتی
آیر.

ب- چوجوقلاریک کیجه مشغولیتی بضی
عالمهوی سیبهره کوره ایوده آبارماق ممکن
اولمادیشی تقدیرده، مکئبدن خصوسی اوطاق
دوئذیر ایشیق و باشقا لازیمی شیلر ایله تأمین
اولونور.

ب- او مشغولهرینی دوزگون بلانلاشدریر.

ماتلا برابر ایلمک اول مکئبدن نه ییلدیشی
آکلادیلاراق ویریریر.

ت- تحصیل سنهسنی قطعی صورتده مین-
لشدریمه کمدن اوتری بوتون بایرام و تعطیل
کوتلهری حساب آیلاراق ییلده نیجه گون
مشغولیت اولماقچئی تمین ایدیلمیر، بو ایسه ایش
بلانیک دوزلهمنه یاردیم ایدر.

IV - بیر زاماندا بیر نیجه غرویا ایله
مشغول اولماق.

معلم هر درسی سابتده آری - آری
غرویلاردا مشغول اولماسی.

معلم بر ساعت ظرفده بر غرویدامشغول
اولور.

V - آشانغی و یوقاری غرویلاریک

بیرلشمهسی.

یوقاری غرویلار دالتونبلاکه ایله بوردار.
آ (+) - معلمیک دقت اوزوا ایچون سافلادغی
غرویانیک ایشی اوزیرنده مرکزلهشیر.

ب- یوقاری غرویدا یوکسهک دهرهجهده
چوجوقلاریک شخصی فمایتینی آرتیر.

مانعجی لیک ایسه یالکزچوجوقلاریک حاضر
اولمالارای و کفایت قدری تعلیم کنابلاریک
و تدریس لوزامانیک اولمالاسی.

قوررهقتیولهر:

آ- اولان کابلاردان نمایله استفاده
اولونور.

ب- معلم یوقاری غرویلاریک چوجوقلارینه
و اوللاریک شخصی فمایتلهرینه اولدوقچا چوق
دهرلیک ایدر و بسا چوجوقلاریک کوردیکهه
ایشیک حسابانی آبارماق کنی باردیلاردهده
بولونور.

VI - چتین غرویلاردان برینیک برلهشمهسی.

(IV) نجی و باخود III نجی غروب اڭ
آسان غروب ایله مثلا II نجی ایله چتین
غرویدا معلم اوزی چایلیشیر و آسان غرویدا
ایسه اڭ یوقاری غروبک کوجلی شلههباری
چایلیشیر.

آ- معلم وار قوسنی بیر غرویا ویریر.
یوقاری غرویلاریک نجی بهجههیری اولدوقچا
کغیش بر صورتده انکشاف ایدیلمیر.

ب- فقط ترجمه معلمیک ویردیکنی
ویریمیر.

بعضا اوزاق دوشهه کفر.
قوررهقتیولهر:

آ- معلم درسندن خارج اولاراق نجره
چی چوجوقلارده هرلیک ایدر.

آ- مستقل چایشماق ایچون بولهه مانهئرال
تایماق اولدوقچا مشکلدر. اوله مانهئرال که
بر ساعتیک مشغولنه کفایت ایشین و چوجو-
قلار معلمی حدیندن زیاده بوردامان اونو
بنسبه ییلیسن.

ب- بر ساعتیک ایش (تایثیریق)

Утомительных

۲ - معلمیک باریم ساعتیک تقدسندن سوکرکا
مشغول اولماسی.

چوجوقلارا ویریلن شخصی مشغوله
آسانلاشدریر.

معلمیک دقت نظری ایکنی غرویا آراسنده
بولونور. اونو گچون مرکزلهشمک و عین
زاماندا فمایتی مرکزلهشدریمک مشکل بر حال
اولور.

قوررهقتیولهر:

بیر نیجه غرویلاری بهلشدریمکده اولدو-
قچا دقتلی بیر سورتهده مانهئرال انتخاب
ایدهرک و چوجوقلاردا تئکلیتی لیک مکئبدن
تربیهلندیریمک لازیمدر.

۳- معلمک واحد چهه کنی قارشوستنده

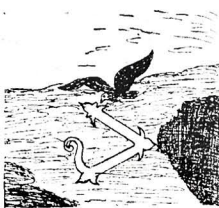
۲- ۳ غروب اولدوقچا مشغولنیجه هر غرویا

آری - آری سؤلالر ویریر چوجوقلار آڭ
زمان دوشونهرک بلا واسطه آری - آری
غروب چوجوقلاریندان شخصی فمایتلهری محصول
اولان جوابلار آیر.

(+) ایش جانلی اولور. معلم بلا واسطه رهبر
لیک ایشهکله برابر چوجوقلاری اوز دقتی
آکته آیر.

چوجوقلاریک ساینیک آرتیق اولماسی ایشیک
کیبدیشنه مانع اولور.

ب- ملامدن اولدوقچا چوق دقت و نه نجره
طلب اولونور.

اڭستان خلقلىرى آراسىندا ئىل ادىياتى

〔ترەكمە شاعرلىرى〕

بىلىش سىمىن نورمەردە

ترەكمەدە قان دىشمانلىقى كىتىدىكە سىدەلتەن،
قتل غارت چوغالغۇر، اوغۇرلىق چاپچىنبايق
گىتىلەن، اسكى و چوروش عادىلارنىڭ گىدىنى
گىتىدىكە سىرئەلەن، و مىكەلەن، تەڭگون
بىر وىتىدە قالمايۇب، سىرا ابلە شامباي و
روسار طرفىدىن اشكال اولونۇب، هر ابلە
طرفىدىن كلى زىيانلارا و اذىتە اوغرابان ترەكمە
كىدىلارنىڭ تىسرافانى گىتىدىكە چىرايلا، مالدەر-
لىق سىز درجەسىنە دوشىر و آجلىق قورۇسى
آرتىردى، بو تىڭلە بىلە وارلى مىسلىر بوقسول-
لازىڭ اللەينە، كى بىرلى اوجوز قىتىر ابلە
آلېر دېگر طرفىدە، بلكىر كىدىلارنى چىشىش لاراق
شىشىتىرىر و چوقلى اذىت و بىر بىرلردى.

بو تىڭ چوقىدە كىدىلارنىڭ بىر چوقلارنى
كىدەن عالمىسى ابلە برابر قاچىر، بىشئارى
نور كېيە، كىبىرى غىرى تاش كىدىلارنى كىدىر
او زولار بىلە برابر مال قاراشىنى سورۇرلردى.
كىلاس بو تونۇ بو تىڭلەلرى دورۇلرى
گورمش، بو تىڭلارنىڭ آچىشى سەش، غىرى
كىدىلار كىيە، بو تىڭلارنىڭ بوى آجى - آجى
قارشىلاشتى.

قەت بو زمان سوادىسىز و جوان اولان
كىلاس بو قارغىشقا، قىتتى و ماھىتى
آڭلاي بىلمەش. بو زمان كىلاس لىدە چوان
آڭغى (چۇمانى) توناراق آمانىنىڭ قوبون

بىز كىچن ماقالەمىزدە ترەكمەدە بىتىشەن
و ترەكمە خلقى آراسىندا مشهور اولان بر
تەچە شاعرلەرنى بىت اىتىشدىك. (خالد،
قنالى، نورمەردە).

بو دۇمە ايسە بىدە ترەكمە كىدىلارنىدىن
ولى كىتدە بىتىشەن كىلاس مىخدەلى اوغابىدان
بىت ابلە چەگىز.

كىلاس مىخدەلى اوغابى تارىخى ھىجرى
ابىلە 1253 تىچى سەدە ولىكىتدە تولد
اىتىشدر.

كىلاسنىڭ تولدى ترەكمەنىڭ تام بىر
قارغىشقا، بىلار اچىرىسىدە اولدىنى زمانە تىسادىق
اىتىشدر. بو زمان داغىستاندا روس ايسە، رىيالىنى
و استىلاسى ئىلھىنە قالدان انقلابى ھىكرات
داغىستاننىڭ غىرى بىرلى كى ترەكمە بىدە
بۇرۇش و ترەكمە لىرلىڭ بىر چوقلارنى،
ھاجى مورا و شامبارلىڭ دىستەلرى سىراسىنە
قوشۇلشادى.

ترەكمە لىرلىڭ بىر ھىمىسى بۇلە انقلابى ھىكراتە
قوشۇلۇب روس ايسە، رىيالىنى قىتايە و مىجو
اىنەگە چالشوب، دېگر ھىمىسە روس
ايسە، رىيالىنىڭ لاکە بەلرى اولويدا آڭلارنىڭ
بۇرۇقلارنى قورۇق بولايۇب دوران بلكرە
قوشۇلۇب، انقلابى لار قارشى - بۇرۇبورلردى.
بو تىڭ چوقىدە داغىستاننىڭ هر بىرىدە و بۇلەدە

سىنى جاردىقۇمىز Paqrovski دە-
xi o alimlər sərəsəndəndər.
Paqrovski tarixi bir alimdir
oյlə bir tarixçiki vəq'ələrlə jalnsz
Marqıştəsinə janaşaraq bizə
əlmsz tarixi tarixlər vermış-
dir.

Tarixin sənəfin fəvqində
təhtində jaxud xaricində olmajub
ançaq sənəfin bir məhsul oldu-
qənlə və bu çüt bəqəşə isə
Marqıştəsinə olubda tarixin
proliat elmi olmasın məjdana
qoymışdır.

Mixail niqalajevič Paqrovski
20 nci sənəsdə jazdıq qışa
tərcümə halında öz inkişaf tarixini
yə dəvrə aytır.

1) 5 nci sənə inqilabın qur-
tarması ilə, özy bunı burxua
demoqratik illiozası adlandırdır.

2) inkişaf pillası isə 5 nci
sənə inqilabdan fevral inqilabına
na qadar olan pillə dirki burada
ortodoqsal Marqışın olur.

3) nci pillə isə fevral inqilabından
başlarkı bu zamanlar o özünü
elmi işçi, mytəfəkkir və rusjada
tarix sirri təşkilatçısı gibi gəyır.

Zijalə liberal myhtindən cıkan
Paqrovski dəxi özünin həlöz tədğışməsinə
təçüb etdiği gibi biz dəxi tamami
ilə özünü proletar sənəfinə
təslim etmiş Paqrovskilərin az
olduqından təşşyləndiriz. Paqrovskinin
tarix sahəsindəki faalijetindən danışdıqda
mutlaqan onun rusijə tiğarət qapitalizminin
bir təşkilatçı rol

oյnadıqını gormək həqiqət-
lərinə adəqını gəstərməmək
mymkin dəğildir.

19 nci əsrin sonları tarixçiləri
tarixdə iqtisadisiz nəzəriyyəsinə
mudafisə etmədikləri gibi tiğarət
qapitalizmin roli və mahijəti
haqqında da bir söz diməğə
qadir degil idilər.

faqat Milijəqofin „petro kə-
birin islahatı haqqında“ adınə
kitabından altı il sonra Toqon
baronovskinin petro kəbirin is-
lahatında tiğarət qapitalizmin
oյnadıqını roli gəstərmə „Rus
fabriqası“ adınə kitabı nəşr
edildi. Bu e'tiraf isə rus mu-
vərixləri arasında bir itxişəşə
səbəb oldu həbuki toqan bar-
novski bu kitabında rusijə tarixində
tiğarət qapitalizmin roli məsələsindən
bəhs etdikdə o kədar dərindən dəğil
yızdın kecmişdi.

Və buna görə həqlə olaraq
Paqrovski öz əsərlərinin birində
toqan baronovskinin bu fikrini
tənqid etmiş və nuyqanlarınə
gəstərmiş dir.

Paqrovski bizim icun bir
Marqışır tarixçi olaraq qalmır.
İctimə sahədəki xidmətlərinə
gəstərmək icun bu gvnki əmələ
faqlıtsı didimiz proliat məktəbi
şəbəkəsi tamami ilə poq-
rovskijə əsd bir məsələdir.

bu məktəqin nəzəriyyəsi mütə-
sissik həqlə ilk dəfə poqrov-
skijə əsd dir.

Əlaqərləri.

سوریسی گودمش. بونیک کنشیکچی سی اولمشدر.

تره کدمه اولان قارغاشقیقلار محم علی نیک مالاندا زیانسز چکمه دگی ایچون، بو اولغی کیلاسی قوبونی ایله برابر کوره داغلارینا گوندشمش و اورادا کیلاسی بر نیجه ایبلر باشمشدر.

داغلارنیک تیز هواسی، گوزله منظرلوری، قوجانان اولاقلاری، باشلیک آری سفاسی کیلاسا بویوک بیر هیجان اوانتمشدر. او کندی شعرلری ایچون الهام داغلارنیک باشیل تیه لریندن، چوبان حاجیندن آلمشدر. کیلاسی داغلاردا قوبون ساقایوب دورور. کن کنده بونیک قارداشلارینی تصادفی اولاق اولدورمشلر بر ایلمدن سونرا ایسه کیلاسی قوبون قوبون سوریسی چیچک خسته لیکینه فرابان ایلمه، بالکیز بیر چوماق ایله کنده قایتمشدر. جهالت، موهومات و غیره اسکی عشقلرنیک منجی اولان تره کدمه پیشمن

کیلاسا طبعی بو موهومالار قایلوب اوز قارداشلارنیک قانی آلتیق ایچون بوروش، قارداش قائلرینی قتل ایتمه گجالتمشدر. نهایت یونادا موق اولمشدر. کیلاسیک ایکی قارداشی اولدورولدیگیندن بو بیر دشمنانی قتل ایلوب حبسخانه یه دوشمش. حبسخانه دن او بیر دشمنلرینی تهدید ایتمش اولولم ایله هدملشمدر. کیلاسیک دشمنینه سوله دیگی مریعی.

مریعی:

بیم بو گوئیسه شاد اولنا دشمن
بر کون اولور قوربارمانیم وار بیم.
بالدیر بوغولنتی دمیر بنجره
دوش بوردین قوبارمانیم وار بیم
ناگهان بیله ایلمیم بوردا قانانی
بو یوله سیبانتلر باشه گلتی

داغیدون برچی یوقوب لهمنی
فرق بین دهلی آبارمانیم وار بیم.

کیلاسی دیهر هانفان (۱) دوشدم بو حالا
بو حالدان اوتتری چکمه رم نالا (۲)
آباشیدا بر جوت بولات قانانلا
شال برینه ساریمانیم وار بیم.

بوقارینه دیدیکیمز کی کیلاسیک چوق

عمر کچیردیگی سفالی داغلار، اطلس چمنلر
کیلاسا هیجان اوانتمش کیلاسی امل شاعرلری
سیراسینه گیرمش دها دوغروسو کیلاسی
چوبان شاعری اولمشدر. کیلاسی سوگیلی کنده
یندن، کنده کی دوستدان آشناسیدان، کنده نیک
گوزله باغلاری و باغجالاریندان آیری دوشوب،
داغلاردا قوبون سوریسی اوتاروب دورور، کن
اوز کنده نیک گوزله لرینی یادان چیقارماش،
اوزینه وریلمن و عدله لری اوتوتماشدر. او
عدله وریلمه شعر ایله خطا با عدله لرینه
صادق قالدیقلازینی خیر آلیز.

کیلاسیک سورغوسو.

۲- مریعی:

آی قیز سندن خیر آلم
بر اقراردا قالیسانمی؟
ایگیدلک سوزیندن دتمز
منم دیوب دورمیسانی؟

فیزیل گول بنفشه می اغیز
یاری اولان یاردان دویماز.
بار طعنسی آغیر گلمز.

بار طعنسیک آلمسانی.

کیلاسی دیهر نه گزهرسن
باغریسیک باشنک ازرسن
حوری پریه بگزرسن
ملکلردن اولمسانی؟

11 حله دانه لردان دیلمدر.

22 قلا - تله جیلمدر. یزه بولاری دهلرمن ایلمشدر می
لوز میج تره کیمسینی ده کیمشهر میبلله ع ک

ایسه لرینی ده یله اونلار باغشلاشیمشدر.

کیلاسی تره کمه شاعرلری ایله دوستلیق
ایتمش و اونلار بویوک حرمت سلیمشدر.
دهلی چوبانی جمال بونیک انق یاقین دوستلا.
ریندان اولمشدر. دهلی چوبانی جمال کیلاسی-
دان قاناق وفات ایلوب وفات ایلمن تاریخی
معلوم دلگدر. کیلاسی دهلی چوبانی جمال
ایچون بر شعر سوله مندرکه او شمرده
بودر.

دهلی چوبانی جمال ایچین

۳- مریعی

آشنا دوستم چوقندا قانی چکمه یک
نیجه یزیم کی جانلار گیدوبدر.
سته دسته شو مالیتان کیلمش
قوجاق قوجاق قوج اونلارلا گیدوبدر.

دردین بوچی ایله یوب باشندن
صلق ایله آیریلوب قوم قارداشندن
جسدی یلادان بوره گی دانندان
نه بر خیر ولی (۱) جان آلالار گیدوبدر.

حقتقدرت بو سوزلر وار قرآندا

گوروشوریک عراسته میداندا
اجل گلوب وعده تمام اولاندا
تختندن دوشوب سلیمانلار گیدوبدر.

کیلاسی خسته ایسکن دوست آشناسینا

تسلیمی.

دهلی گوکول نه قاینیلار چکیرسن
هاجان اولسا ویردن بیر جان دگلی.
آغلابوین قانلی یاشلار توکورسن
بارادانیم قادر مولام دگلی.

بوره گیم دردلی در سینم بارالی
اونیک ایچین گه بودر گوگولم قارانی
ایترمش آلاگوزلی مارالی
سرخوش اولوب پیره باخان دگلی.

کیلاسیک سوله دیگی شعرلری (۱۲) پارچا
شعرینی گوزدن کچیرمش اولار ایسک اولادا
پاراه سوگیه دان سوله نیغم آتجاق بیر
شبه تصادف ایذیریز.

قالان شعرلری ایسه: تسلیمی، صوفیانه
نصیحت، و غیرلریدر. ییزجه کیلاسی بوخالا
بز نیجه سیلار سوق ایتمشدر.
ایلمک اول قان دشمنانلیغیدر. قارداشلارنیک
اولدورولمه سی یوزوندن اسکی داغستان عادلری
ایله بویوک ناموسا دوشمن کیلاسی اوزدشمن-
لرینی «هنم بو گوئیسه شاد اولمادشمن» دیمک
ایله هدمه لیر.

ایکتیجی سبده، داغلاردا قوبون دالیله
چوبانیلیق ایلوب، داغلارنیک تیز وصاق
هواسی ایله ساغلام اولان کیلاسی دوزه گلد.
یکدن سونرا خسته لوب قیزدیرمالی اولوب
یانتاقلار دوشمش و بو زمان اوز آشنا دوستی
تشکیل ایتمه گه باشلاشیمدر.

کیلاسیک داغلاردا گوزله لر، داغلار،
قوبون سورسینه، چوبانلار دریندیک تعریفی،
دریندیک مجوی، و غیره بویله شعرلری
اولمش و سوله منش ایسه ده بوگون اونلار
آغیزدان آغیزا دوشمکله یوق اولوب گیمش-
در.

کیلاسی ایی بیر ساز جالیجیسی عین
زماندا انق آچیق، عشرت سون، هر بریز برده گی
شراب مجالسارلیک، تویلازیک دانمی اشتراکچی
سی اولمش و وار یوقنی بو بولندا صرف
ایدمه مک اوزیندن سونرا قالان ایکی یتیمه
أبو باغ و برلردن بلشفا هیچ بیر شیئی
قویماشمشدر.

کیلاسی کندیسی خست یانتاقلاردا بوار-
لانوب دورور کن قوشنو چوبانلارینی یانتا
چاغروب ساز چالدیروب اوقوتمش اونلار ایول
ویروب تویلازا گوندشمش و حتی کندی

Xronika və Elmi Xəbərlər.

جانلاندىرانمان سوگرا بوتون بىنى جانلاندىر.
ماق چوق آساندىر.

ايكيجى مروىتى (آندرهىف) تولى
جوانلاندىرمان چانلاندىرمان حىقىده كى مراهى
تجرىلرئىن ملىومات وىرىمشدىر. بو پروفه سورئ
بوتون تجرىلرى موقتئىله بىشىشىدىر. تولى
بو ايئك يوق دامارئا (رىنىر - لوقق) محلولى
ووردولمىقدان سوگرا ايت دىرىلمش. نىنى
وورماغا و نىس اكلامغا باشلامشدىر.

پروفهسور آندرهىف انسان مئى اوزىندىمه
دخى نىجره آبارمشدىر. انسانك قلىبه همان
محلولان ووردىقدان سوگرا قلىبه دوكونش
و ساماي يله يرئىن اوتاشماغا باشلامشدىر. مئىئ
بوغازئىدان خرئلى سى كلىمشدىر. آندرهىفك
دندىكته گوره، اوله بر واهملى منظرعه
كلىمشدىر، اولنلار تجرىلرى آرتىق دواماندىر
مگه جارات ائتمىشلىر.

ديك فلك تولومه غلبه چالماى ايتىلا-
شمشدر. مىثله بوندادىر كه، بو بىنى اولمك
بىرشىه بر شئى وىرهجمكى؟ تولومىز ايلرىه
دوغرو تكامل حر كى، شكلك و گوركلر ك
انكشاف ائتمىسىمكن كىلدىر.

پروفهسور آندرهىف توز مروىتىنى
چوق دوغرو اولاراق بو سوزلر ايله بىئىرىشىدىر:
- بىز تولولرى دىرىلمك ايله مشغول
اولماليماق. بىز يالئكر چالماقلىق كه، انسان وقتئىدىن
اول تولمىسئىن. ابدى ياشامق ايجون چالشمقان
اىسه، ائده اولان جاندان عقىلى و باجارقلى
بر صودتده استفاده ائتمك چالماق لازمىر.

م. ن. پورفسكى نك وييلهسى

بو باقىنلاردا شورالار ائتمك نك كنه
بولنىق، عالم، ائقلايى بر ائىجىسى اولان
مارقىست تاريخ شامى م. ن. پورفسكى نك
٦٠ ائلككى تاماولمشدىر.

م. غوركى توزىكچده

بو نصرفات ائنده توزىكستان دولت نئىر-
تى م. غوركى نك ائزلىرىندىن؛ «آناه، جالقش»،
«جانك دئىنده»، «ماولاه و باشقا خىردا كىلكبه
لر نئىر ابدىجىدىر.

فلك تولومه غلبهسى

انسانئىت تا كىچلىكئىن باشلاراق تولومهك
حىقىده دوشونمك باشلامشدىر. تولوم نئده تولئىن
سوگرا بىنىك عضولرىنى برده جانلاندىرمان
ممكندىرمى؟ بو سؤاللار اطرافىدا موقسوداق پرو-
فسور (غوليايئو) نك و (آندرهىفك) مروىتىنى
اولمشدىر.

پروفهسور (فراووق) طرفئىن، سئىچاك
قولاضى دولزى سودا ياشاناق تجرىلر ايله بىدىكن
سوگرا، بر بوليه فكر دوشمشدىر كه، آرىچا
اولاراق انسان قلىنى ياشاناق اولمازىمى؟ بو
باردهكى تجرىلر آرتق موقتئى كىچمشدىر.
و پروفهسور (غوليايئو) طرفئىن حاضراشمش
آبارات واسطهسىله بئىشكك قلىك سئى صودتده
ايشله دىلمىسى تجرىسى گوسترىلمشدىر. پروفه-
سور (غوليايئو) دئىشىدىر كه، او نازا اولمش
اوشاغك قلىنى حر كه گئوره يلىشىدىر. بوره كى

يارابور اىسه بىكز دئىش. و بورادا
هجو سولمهگه باشلامش:
اىلمده هوه - كىدئىم ايوه
بىر سورى دده - چىقىدى خئفالدان.

اىلمده حاسا (عصا) - كىده بىدىم ياسا
بىر سورى كوسا - چىقىدى خئفالدان و الخ:
كىلاس اوز هجولرى ايله او زمان
تزه كمدهده ظاهرا حقال قوئوب آهالى نئزرىنده
كئدىلرىنى دئىدلر كوستروب كىجهلر اىسه
چاپئىن چىلىق ايله مشغول اولوب خلىقئى مالىئى

تالايان صفاليلارئا
شىخ بلا صفك قوئوب
كور ايله، دملى چوانئى

دئىلكه نرىبىلر ائىدىرىشىدىر. كىلاس اولنلرى
اوز هجولرى ايله قلمچىلاش اهالى نئزرىنده
اولنلرىك سىرلرىنى فاش ائىدوب نفوذدان
سالمايا چالشمشدىر.

شعرلرىك وزئنه گلدىكده آناستىك
داىسى اولان قالىبى تقلئد ائتمش و عىن
وزئله شعرلر سولمىشىدىر. قئالى نك سولمه-
دىكى شعرلرىك وزئنى قالمىسىنى اهكئىتى،
كىلاسدا دا گورمك ممكندىر. فقط نه كىلاس
نه خالك نه نوزمجد و نده غىرىلرى
قئالى به چانتمشدىر.

تزه كمه نك غىرى شاعرلرى كىبى مع-
ائساف كىلاستىدا بىر چوق شعر بارچالارىن
ائده ائىدمه نك كه بودا او زمان اولكهده حكم
سورن سوادسىزلىك تئىجهسىدىر.

گلهچك دفعه ولى كئدىلى ائحد و دملى چوانئى
چاللدان يازوب، بوندان باشقادا سامور قئىل-
سىندىن مسكئىنجهلى قوربانئىدان دخى يازاجا-
غىزى اوقوبوچىلاره وعده وىرىرىك.

ئىشده
غ. ك.

(1) غرىب - حىطلىنى بوره كى سئىلدىر.
(2) بئىشكك - تزه كمدهده دعا و نئسلاوه دئىر.

كىلاس دئىر سولمىشم يالانى
يالانچى نك دئىن اىمانى تالانى
عزرايئل گلوبن آلتاندا چانى
چاراسىزدان اونا قىربان دلكى.

كىلاستك «كىلاس دئىر سولمىشم يالا-
نى» دئىمىسى اونيئك نه فئر دوغرو و صادق
بوره گلى بىر آدم اولدىنى گوستردىكى كىبى
عزرايئل دئىن ايمان كئلمه لىده دئىن تائىر
آلتاندا بو يوكئىنى گوسترىر.

تزه كمه لىلر اولكهده كى دره بىكلىكلر،
تالانچىلق و قاجاق چىلىقدان گوجوب تور كىم-
به مئىجرت ائىدىركن كىلاستك بو يوك فاردانى
گورمقاندا تور كىبه گئىتك ائىچون اوز بر-
لرىنى مال قاراسئى ائبولرىنى ساتوب حاضرا-
ئىر.

فاردانىئىك بو حر كئنى گورن و اونيئك
گىدمىسىنه راضى اولمايان كىلاس فاردانى
بوقى بلا قاضى يازوب سئىشكك (٢)

سن ده لى اولوبن هارا كىدئىرسن.
دئىلكه قارشىلاشمش.

دئىلده اولان روزا ئاره گوره كىلاس
بىر چوق هجولر سولمىشم و هجو سولمه
مكده اولندا مئهرت و ارايئش نئسافكه بوتلار-
دان چوق آز بارچالارى الئىزه كىچمشدىر.

كىلاستك هجولرى بىر تالانلار سوزى،
بىر مثال داهادوغرىسى كئدىلى به گه مئى كئدىلى
سئون بىر دئىل اولمشدىر.

تزه كمدهده بو هجولرلك ائك مشغولنى
خئىنك سولمىشىدىر. اودا بوليه اولمش: كىلاس
بىر گون باجى سئك ائبوئه كئدىر. باجىسى
خئىنك بئىشبر ائىش. خئىس باجى فاردانى

گلهدىكده فارقانك آغزئى قاپايوب فاردانى
كئده نه كىبى آغزئى آجمازمىشله بى آكلايان
كىلاس ٥ - ٦ ساعت اولتوردىقدان سوزا،
دوروب كئىدىكده باجى بىن كئىدىم خئىلى

مجموعه مزىك ۷ - ۸ نمره سينده كى سؤالار او قوبوجيلار طرفندن گوندريله ن جوابلاردان يالگزر جيرايل طاهيرو فينكى دوغرو چيقدى. بو جوابلار مجموعه نىك ۹ نجى نمره سينده چاپ ايدى و همين بولداسا نو ابر آيندان اعتبارا پاراسيز اولاراق ۶ آيلق مجموعه گوندريله ميه باشلاندى.

سؤالار - N 2

(ياپونى ييله جه كسه ن ياپارين ئوله جه كسه ن)

- ۱ - نه ايجون صو، ساخسى قابلاردا سرين قالايير؟
- ۲ - انسان جنسنىك ياقشى لاشعاسى ايجون خدمت ايدن فن هانكى سيدر؟
- ۳ - داغستان شيشه (اغنى) زاوودى كيمك آديلا آدلانير؟
- ۴ - دالتون پلان اوصولنى نه ايجون دالتون آدلانديرمشلار؟
- ۵ - مقنايس معدنه نى ايلك دفعه هاراد تاپيلمشدر؟
- ۶ - قايابلزىمك الك صولك مرحلەسى نه در؟
- ۷ - او هانكى مملكتدر كه اوندان كه. جهن انساندان چوق قادين آلماماق طرفه فداری اولدينيا دائر كاغذ آليرلار، صونرا بورا قيرلار.
- ۸ - تور كمنستان سوسيايست شورا جمهو- ريتك باش شهري هانكى سيدر؟
- ۹ - روسيه ده بوتون تجربى لاتاراتوربالا- ريه مشهور طبيعياتچى كيمدر؟
- ۱۰ - بيزيم دمير بول خطله رينك آراسيندا كى مسافه ايله آوروپا دمير بول خطله رى آراسيندا كى مسافه ده فرق واريمدر؟
- ۱۱ - بين الخق ئه مبه راتو^۱ ديلنى كيم ترتيب ايدى؟
- ۱۲ - شورالار اتفاقيندا ايلك اول هانكى استقراس بورا قيلمشدر؟
- ۱۳ - آروپادا بير نهر اوزه ريشه دوشه ن. اوج مركزى شهر هانكى اهريدر؟
- ۱۴ - هوا بالونى ايلك دفعه كيم ايجاد ايدى؟
- ۱۵ - قريم جمهوريتك مركزى هانكى شهر در؟
- ۱۶ - فورال انقلابدان صونرا كى موقى حكومتك باشندا كيم دوروردى؟
- ۱۷ - عادى گوزله گو كده نه چه ايلديز كورمك ممكندر؟
- ۱۸ - نه ايجون بعضى نهر و گوللر ده صفر درجه حراره تدن يله آرتيق صوبوق اولاندا صو دونبير؟
- ۱۹ - جنوبى آمريقادا الك چوق اتشار ايتش دبل هانكى سيدر؟
- ۲۰ - آجبق پنجره قارشوسيندا يانعا ضى هانكى ئولكه منع ايتمشدر؟
- ۲۱ - كره ارضه نه قدر انسان باشاير؟
- ۲۲ - چين انقلابك آتاسى كيمه ديلر؟
- ۲۳ - نه نكلبس نه جور باسديريلمشدر؟
- ۲۴ - قازا قزيبل (آلتون) نيه ديلر؟
- ۲۵ - شورالار اتفاقينده شماله دوشيش الك ارزاق شهر هانكى سيدر؟
- ۲۶ - انسانلار نه زامان يله- يله زهر ايجيرلر؟
- ۲۷ - آى نه زامان توتولور؟
- ۲۸ - ئولى لهرى يانديراق اساسى ايلك اول هانكى معدنه نى شهرده قوبولمشدر؟
- ۲۹ - كاغذ نه دن ياپيلير؟
- ۳۰ - ساققو وانسه تى هانكى شهر دن اولديريلمشدر؟

مشول رده قاتور: على اكبرلى م. كاظم.